Ἀριθ. 202 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΤΟΣ Δ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ὄγδοος | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐντῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6. | 11 Νοεμβρίου 1879

Σφραγὶς τοῦ ὑγειονομείου Τήνου ἐπὶ ἐπαναστάσεως

[Ἐκ τῆς Συλλογῆς Παύλου Λάμπρου].

ΙΤΑΛΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Α'

Ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Νεάπολιν διάπλους.—Τὸ ἀτμόπλοιον Ἔγεστα καὶ οἱ συμπλωτῆρες.—Κατάνη.—Μεσσήνη.—Ἄφιξις εἰς Νεάπολιν.

Ἔχω μίαν συνήθειαν, κακὴν μὲν βεβαίως, ἀλλ' ἔχουσαν καὶ τὰ καλά της, τὸ νὰ μὴ καταστρώνω ἀπομνημονεύματα καὶ νὰ μὴ ἐκθέτω τὰς ἐντυπώσεις τῶν ταξιδίων μου. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ *Ἑστία* ἔχει ἰδιαίτερόν τι γόητρον, ἐπειδή, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔγραψα περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις μουσείου τοῦ Βίρτζ, οὕτω καὶ νῦν προκαλοῦμαι νὰ γράψω ἀναμνήσεις ἰταλικάς. Ἀλλὰ πῶς καὶ πόθεν νὰρχίσω, ἀφ' οὗ δὲν δύναμαι νὰ κάμω ἀρχὴν *ἀπὸ Διὸς* καὶ πανσελήνου; Ἂν τοὐλάχιστον εἴχομεν πανσέληνον κατὰ τὸν ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Νεάπολιν διάπλουν, θὰ ἠδυνάμην πολλὰ νὰ εἴπω ἐνθουσιαστικὰ ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς ἡμῶν ἐκείνης φωταγωγοῦ, ἥτις ἔχει ἀκούσει τόσα καὶ τόσα παρ' ἀγαθῶν καὶ κακῶν στιχοπλόκων, ὥστε εἶνε μὰ τὴν ἀλήθειαν θαῦμα πῶς δὲν ἀπεφάσισε νὰ μας ἀποχαιρετίσῃ διὰ παντὸς, στέλλουσα τὰς ἀκτῖνας της τὸ ἑξῆς εἰς ἄλλους κόσμους, ἔνθα νὰ μὴ γράφωνται στίχοι. Ἀλλὰ δὲν ἐφώτιζεν ὅμως ἡ ἀργυροφεγγὴς τὰ *ὑγρὰ κέλευθα*, μέλλων δὲ νὰφηγηθῶ τὰ τοῦ διάπλου μας, κατὰ τὴν ῥητὴν ἀπαίτησιν τῆς *Ἑστίας*, εὑρίσκομαι ἐν ἀπορίᾳ, ὡς τις χορευτὴς πρωτόπειρος, ὅστις δὲν ἐξεύρει τί πρῶτον νὰ εἴπῃ εἰς τὴν συγχορεύτριάν του κατὰ τὰ μακρὰ σχημάτια τῆς ποικίλης τετράζυγος, ἂν δὲν βοηθηθῇ ὑπὸ τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ καιροῦ, καὶ προτιμᾷ νὰ μείνῃ ἄφωνος, ὅταν οὔτε ἡ ζέστη εἶνε ὑπερβολικὴ οὔτε τὸ ψῦχος ἔκτακτον.

Καὶ ἐν τούτοις τὸ ἀτμόπλοιον ἡμῶν, βοηθούμενον ὑπὸ οὐρίου ἀνέμου, ἔσχιζε τὴν θάλασσαν θαρραλέον, κυματιζόμενον ἐπιχαρίτως. Ὀλίγην ὥραν μετὰ τὸν ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς ἔκπλουν διηρχόμεθα ἔξωθεν τῆς Σαλαμῖνος, ἧς τὸ κῦμα ἠσπάζετο τοὺς ἀπέναντι τάφους τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Μιαούλη. Αἱ ἐντυπώσεις διεδέχοντο ἀλλήλας ταχεῖαι καὶ αἱ ὀλίγαι ἱστορικαὶ ἡμῶν γνώσεις ἀνεζωογονοῦντο ἐπὶ τῇ θέᾳ τόσων τοπείων, ἔνθα διεδραματίσθησαν διασημότατα τῆς πατρίου τύχης γεγονότα. Ὁ δρόμος τοῦ ἀτμοπλοίου μόλις ἐπέτρεψεν εἰς ἡμᾶς νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐκ τοῦ πλαγίου εἰς τὸν κόλπον τῆς Σαλαμῖνος· ἡ ψυχὴ ἐπεθύμει νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὸ θέαμα τὸ ὡραῖον, ἐν ᾧ ὁ ὀφθαλμὸς ἐπλανᾶτο παρασυρόμενος εἰς τὴν ἄμεσον διαδοχὴν τῶν ὡραίων νήσων, αἵτινες παρίσταντο ταχέως, ἡ μὲν μετὰ τὴν δὲ, ἐνώπιον ἡμῶν. Ὁ καθαρὸς φθινοπωρινὸς ἀὴρ καὶ τὸ γλυκὺ θέαμα τοῦ γλαυκοῦ πόντου δὲν ἄφινεν ἐν ἡμῖν πολλὴν διάθεσιν πρὸς συζητήσεις καὶ ὅμως εὐχαρίστως συνδιελεγόμην μετὰ φίλου Ἕλληνος συμπλωτῆρος περὶ τῆς περιφανοῦς ναυμαχίας· καὶ διεγράφομεν τὸ σχέδιον τῆς παρατάξεως τῶν τριήρων, λυπούμενοι ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἀτέλεια ἀναγκάζει ἐνίοτε τοὺς ἐπιστήμονας νὰ συζητῶσι καὶ ἐν πράγμασιν, ἅτινα ἔπρεπε πολλάκις νὰ γεννῶσι μόνον ἀνέπαφον εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἰδέαν τῆς δόξης χωρὶς ἀδιαλύτων περὶ τὰ καθ' ἕκαστα μικρολογιῶν. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἦτο ἔτι πλήρης τοῦ Ἀριστείδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Εὐρυβιάδου καὶ παρήλαυνεν ἐνώπιον ἡμῶν ἡ Ἀρτεμισία καὶ ἐκόμπαζεν ὁ Ξέρξης ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ του θρόνου ἐν μέσῳ γραμματέων οὐκ εἰδότων τί νὰναγράψωσιν, ὅτε τὸ σκάφος, ταχύτερον τῆς διανοίας ἡμῶν τῆς ἀρεσκομένης εἰς τὰ περίδοξα, διήλαυνε σαλευόμενον πρὸ τῆς Αἰγίνης. Ὁ τροφοδότης τοῦ πλοίου ἡμῶν, ἑνὸς τῶν ἀρίστων τῆς ἰταλικῆς ἑταιρείας τοῦ Florio, εἶχεν ἤδη ἀναπαύσει τὸν στόμαχον ἡμῶν δι' ἐπαρκοῦς ἀρίστου καὶ θερμάνει τὴν ἡμετέραν φαντασίαν δι' ἀξιολόγου σικελικοῦ οἴνου, ὅστις ἐνούμενος μετὰ τῆς ἐμφύτου παντὶ Ἕλληνι φιλοπατρίας διέγραφεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν πάντη ἀλλοίας τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ ὄρη τῶν γραφικῶν νή-

σων πρὸ τῶν ὁποίων διεπλέομεν. Χωρὶς νὰ το θέλωμεν ἡ Αἴγινα ὡς ὑπὸ ῥάβδου μαγικῆς μετουσιώθη εἰς τὴν ὡραίαν τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ θυγατέρα, ἣν ἀγαπήσας ὁ ὕπατος τῶν θεῶν μετήνεγκεν ἐκεῖσε ἀπὸ τῶν μητρικῶν κόλπων. Ἀληθῶς ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης, τῆς ξηρᾶς νῦν καὶ ἰσχνῆς, οἵαν ἐβλέπομεν αὐτὴν ἐξ ἀνατολῶν, κατῴκει ἐμπορικώτατος λαός, δράστης καὶ πλούσιος, διαφιλονεικήσας τὴν ἀκμὴν τῆς ναυτιλίας πρὸς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας; Ἡ Αἴγινα τῶν σημερινῶν μικροναυτίλων καὶ σπογγαλιέων εἶχεν ἀληθῶς ποτε κατοίκους ὑπὲρ τοὺς 500,000; Δὲν εἶνε ἄρα λᾶθος τῶν χειρογράφων τοῦ Ἀριστοτέλους νἀναφέρηται ὁ ἀριθμὸς 470,000 δούλων τῶν Αἰγινητῶν; Δὲν εἴχομεν παύσει νὰ σκεπτώμεθα καὶ διστάζωμεν, ὅτε ταχεῖς ἤδη διηρχόμεθα πρὸ τοῦ Πόρου καὶ ἐφανταζόμεθα τὸν ἀόρατον ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ἔνθα ἔπιεν ἐθελουσίως τὸ φάρμακον ὁ Δημοσθένης. Ἐχύσαμεν ἓν δάκρυ συγκινήσεως ἀπέναντι τῆς γῆς ὅπου ἔθανεν ὁ μέγας Ἀθηναῖος. Ὀρθῶς λέγει τὸ ἀρχαῖον ἐπίγραμμα, ὅτι ἂν εἶχε τὴν σωματικὴν ῥώμην ἴσην πρὸς τὸν λόγον, δὲν θὰ ἐδέσποζέ ποτε τῆς Ἑλλάδος Ἄρης Μακεδών. Τὸν Πόρον διεδέχετο ἡ Ὕδρα, καὶ μόλις που κατόπιν διεφαίνοντο ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἀργολικοῦ κόλπου αἱ Σπέτσαι· νῆσοι μητέρες ναυμάχων δαφνοστεφῶν. Τὰ ἡλιοκαῆ *θαλασσοπούλια* τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Σπετσῶν δὲν ἠγώνισθησαν ἀμυνόμενα κατὰ τῆς περσοκρατουμένης Ἀσίας ἐπελαυνούσης, οὐδ' ἔθνησκον ἀνώνυμα κατὰ τῆς μακεδονικῆς σαρίσσης ἀγωνιζόμενα· τέκνα περιφανῆ τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ ἔδιδον ὄνομα καὶ νίκην εἰς τὴν φίλην πατρίδα κατὰ νέων ἀνομωτέρων βαρβάρων. Τίς θὰ λησμονήσῃ τοὺς ἄθλους καὶ τὰς θυσίας των, τίς θὰ ὑμνήσῃ ποτὲ ἐπαξίως τὰς νίκας των; Ἐπροχώρει τὸ πλοῖον ἡμῶν καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ φαντασία καὶ ἀνεμένομεν νὰ ἴδωμεν ὀλίγα που μόλις μίλλια μακρὰν τὰ Ψαρά, τὸν τελευταῖον εὐκλεᾶ βράχον τοῦ νησιωτικοῦ ἐκείνου στεφάνου. Τίς ἐφαντάσθη ποτὲ, ὅσον καὶ ἂν ἐμελέτησε τοῦ Αἰγαίου τὴν τοπογραφίαν, ὅτι τὰ Ψαρὰ δὲν εἶνε ἐγγύτατα τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας καὶ ὅτι χωρίζουσι τὴν ἡρωοτόκον νῆσον ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐτῆς ἀδελφῶν κυμάτων δίαυλοι μακροί; Ἀποροῦντες ἔβλεπον οἱ συμπλωτῆρες ἡμᾶς ἐνθουσιωδῶς προσβλέποντας τοὺς ξηροὺς καὶ δι' αὐτοὺς ἀνωνύμους βράχους πρὸ τῶν ὁποίων διηρχόμεθα. Ἀλλ' εὐλαβηθέντες τὴν εὐσεβῆ ἡμῶν θεωρίαν δὲν ἠρώτησαν ἡμᾶς ὁπόθεν ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ λάμψις τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὸ κρύφιόν ποτε δάκρυ.

Εὐδαίμονα τῆς ὀλβίας Ἀγγλίας τέκνα δὲν ἠδύναντο βεβαίως οἱ συμπλωτῆρες ἡμῶν νὰ αἰσθανθῶσι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν συνειδήσεως τὴν ἔξαρσιν, τῆς πανελληνίου ἡμῶν ὀδύνης τὸ ἄλγος. Διότι τὴν πλειοψηφίαν τῶν συνοδοιπόρων ἡμῶν ἀπετέλουν Ἄγγλοι, ἕκαστος ἰδιάζοντα ἔχων τὸν τρόπον καὶ τῆς ὄψεως τὸ ἐξωτερικόν. Περὶ τῶν Ἄγγλων δύναταί τις νὰ παρῳδήσῃ τὸ τοῦ Βηλαρᾶ ἐκεῖνο, ὅτι ἡ φύσις, μόλις πλάσασα ἕνα αὐτῶν, καὶ θραύει ἔπειτα τὸν τύπον. Καὶ ὅμως εἶνε περίεργον, πῶς ἐν ᾧ ἀλλοῖον ἔχουσιν ἕκαστοι τὸ πρόσωπον, τὴν φωνὴν, τὰς διαθέσεις, εὑρίσκονται συμφωνότατοι περὶ ἕν τι, περὶ τὸν τρόπον τοῦ περιοδεύειν. Ὁ Ἄγγλος, σχεδὸν ὅσον καὶ ὁ Ἀμερικανὸς, ταξιδεύων δὲν εἶνε ἄνθρωπος, εἶνε μηχανὴ *κοκκίνη*. Ἐξηγοῦμαι. Εἶνε μηχανὴ ἐργαζομένη κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ κοκκίνου ὁδηγοῦ, τοῦ Bädeker ἢ μᾶλλον τοῦ Murray. Τὰ πάντα εἶνε διαγεγραμμένα ἐκ τῶν προτέρων, οἱ τόποι οὓς πρέπει νὰ ἴδωσιν οἱ περιηγηταὶ, αἱ ἀμοιβαὶ ἃς ὀφείλουσι νὰ πληρώσωσιν, αἱ ἡμέραι αἵτινες ἀπαιτοῦνται πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν μνημείων. Τὸ ταξιδεύειν ἔχει καταστῆ οὕτω τυπικὸν, ὥστε ἀληθῶς ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ δύναταί τις νὰ περιέλθῃ εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἐρωτήσῃ, ἂν ἐν τοῖς ἐντύποις ἐκείνοις ὁδηγοῖς δὲν περιέχεται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιφωνημάτων καὶ τῶν θαυμαστικῶν, πρὸς ἃ πρέπει νὰ διασταλῇ τὸ σχεδὸν ἀείποτε ἀνοικτὸν στόμα τοῦ Ἄγγλου περιηγητοῦ. Ἐνθυμοῦμαι νεαρόν τινα ἀπόφοιτον ἑνὸς τῶν κολλεγίων τοῦ Ὀξωνίου, ἐπισκεφθέντα πρὸ ἐτῶν τὰς Ἀθήνας, μεθ' οὗ ἀνέβην τὴν Ἀκρόπολιν, ὅστις ἀπήτησε ῥητῶς νὰ ἐνωτισθῇ τοῦ θρυλουμένου βόμβου τῶν θαλασσίων ὑδάτων, ὅστις λέγεται ἀκουόμενος ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ δῆθεν ἰχνῶν τῆς ποσειδωνίου τριαίνης· ὁ αὐτὸς ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον νὰ διέλθωμεν ἐφ' ἁμάξης κάτωθεν τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ (δὲν εἶχον ἔτι τεθῆ πέριξ τὰ σημερινὰ κιγκλιδώματα) καὶ ἀνέγραψεν ἐν τῷ σημειωματαρίῳ του ἀκριβῶς τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐτελεῖτο τὸ προδιαγεγραμμένον τοῦτο ἀξιοσημείωτον γεγονός. Τέσσαρα ἀντίτυπα τοῦ τοιούτου περιηγητικοῦ τύπου ἦσαν οἱ τέσσαρες Ἄγγλοι συμπλωτῆρες ἡμῶν, ἕκαστος παρέχων ἰδιορρύθμους τοῦ τύπου ποικιλίας. Ζωολογικῶς κατατασσόμενοι ἀνῆκον ἅπαντες εἰς τὸ γένος *Ἄγγλος περιηγητὴς*, μόνον δὲ διέφερε τὸ εἶδος.

Ἡ ψυχολογικὴ ἐξέτασις τῶν συμπλωτήρων ἡμῶν καὶ ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ ἡμετέρου σκάφους ἀπετέλεσαν τὴν κυριωτάτην ἡμῶν φροντίδα, ὅτε, περαιωθέντες ἔξω τῶν νήσων τοῦ σαρωνικοῦ κόλπου καὶ εἰσπλεύσαντες εἰς τὸ Μυρτῷον Πέλαγος, μόλις ἤδη μακρόθεν διεκρίνομεν ἀφανῶς τὰ ὄρη τῆς Κυνουρίας καὶ παρεσκευαζόμεθα πρὸς τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ παρακάμψωμεν τὸν Μαλέαν. Ἀλλ' εἶνε ἀληθὲς, ὅτι καίτοι ἡ γνωστὴ παροιμία τῶν ἀρχαίων *κάμψας Μαλέαν ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε*, ἥτις ἔλαβε πρό τινων ἐτῶν διὰ τῆς συγκρούσεως τοῦ ἀτυχοῦς *Ἀκράγαντος* (Agrigento) νέαν ὑπόστασιν, ἠδύνατο νὰ ταράξῃ τοὺς πλέοντας μάλιστα κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς

φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, ἡμεῖς ἐλάχιστα εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ δεινῶμεν τὴν ἡμετέραν θέσιν, αἰσθανόμενοι ἡμᾶς βαυκαλιζομένους ἠδύτατα ὑπὸ τῆς ἑσπερινῆς αὔρας, ἥτις μετὰ τὸ δεῖπνον κατεκοίμισεν ἡμᾶς τρυφερῶς.

Ὅτε δ' ἐξυπνήσαμεν τὴν πρωΐαν τοῦ Σαββάτου, εἴχομεν ἤδη παρακάμψει καὶ τὸν Μαλέαν καὶ τὸ Ταίναρον καὶ τὸν Ἀκρίταν, καὶ διεκρίνομεν ἤδη μακρόθεν τὸ Ναβαρῖνον, κοιτίδα περιφανῆ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐν ᾧ δὲ κατὰ μικρὸν ἀπεμακρυνόμεθα ἀπώτερον τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἐνεθυμήθημεν καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ σκάφους ἡμῶν καὶ τῶν ἀναμνήσεων ἃς ἀνεκάλει εἰς τὸν Ἕλληνα, ὅτε εἴδομεν ἐπί τινος εὐαέρου ἐξέδρας ἐν τῷ καταστρώματι ἐκτεθειμένας δύο φωτογραφίας, αἵτινες παρίστων ἀρχαῖα μνημεῖα. Τὸ πλοῖον ὠνομάζετο Segesta εἰς μνήμην τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἑλληνίδος πόλεως Ἐγέστης ἐν Σικελίᾳ, ἥτις ὑπῆρξε διὰ τὰς ἔριδας αὐτῆς πρὸς τοὺς Σελινουντίους μία τῶν κυριωτάτων ἀφορμῶν τῆς εἰς Σικελίαν ἀτυχοῦς τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατείας. Αἱ δὲ φωτογραφίαι αἵτινες ἦσαν ἐκτεθειμέναι ἐν τῷ πλοίῳ παρίστων τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου τῆς πόλεως ταύτης καὶ τὰ γεραρὰ λείψανα ἀρχαϊκοῦ ναοῦ σωζομένου ἐν τῇ πόλει, οὗτινος ὁ σοβαρὸς δωρικὸς ῥυθμὸς ἀναμιμνήσκει τὰ λείψανα τοῦ ἐν Κορίνθῳ σωζομένου ναοῦ τοῦ λεγομένου τῆς Χαλινίτιδος Ἀθηνᾶς.

Ἀλλὰ τὸ περιεργότατον ἐν τῷ πλοίῳ δὲν ἦσαν αὗται αἱ φωτογραφίαι. Μετὰ ποικίλας ἀναγνώσεις καὶ ὁμιλίας, διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν παντοίας ἄλλης διασκεδάσεως, ἐφ' ᾗ δυστυχῶς διακρίνονται τὰ σκάφη τῆς ἑταιρείας τοῦ Φλόριο, ἐστράφημεν ἐκ περιεργίας ἐπὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λευκώματος τοῦ πλοίου, ἐν ᾧ οἱ βουλόμενοι τῶν περιηγητῶν ἀναγράφουσι τὴν εὐαρέσκειαν ἢ δυσαρέσκειαν αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ τοῦ πληρώματος. Τὸ βιβλίον περιεῖχε πολλὰ ἄξια προσοχῆς καὶ γέλωτος. Εἷς τῶν περιηγητῶν ἐξέφραζε τὴν λύπην αὐτοῦ ὅτι δὲν εἶχον συμπλεύσει κατὰ τὸ ταξίδιον αὐτοῦ κυρίαι, ἄλλος παρεπονεῖτο, καὶ ἦτο Γερμανὸς, ἐπὶ τῇ ἐλλείψει ζατρικίου. Ἀλλὰ τὸ εὐχαριστότατον ἦτο ἡ πλήρης εὐαρέσκεια Ἕλληνός τινος, οὗτινος δὲν ἀνεγινώσκετο τὸ ὄνομα καλῶς καὶ ὅστις εἶχεν ἀναγράψει ἐν τῷ λευκώματι τὰ ἑξῆς. Δημοσιεύομεν αὐτὰ εὐλαβῶς αὐτολεξεὶ, αὐτοῖς γράμμασιν, ὡς εἰ ἐπρόκειτο περὶ κειμένου μεσαιωνικοῦ·

«Les messieurs koumantante des bauteau Segenta nous avons etes três contante edes tous les hommes». Ἐρωτῶμεν, τίς ἡ ἀνάγκη νὰ γράψῃ ταῦτα ὁ γράψας, ἢ, ἀφ' οὗ πάντως ἤθελε νὰ διαιωνίσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἰταλικῆς ἀτμοπλοΐας, διὰ τί δὲν ἔγραφε τὴν γλῶσσάν του τὴν μητρικὴν, ἐν ᾗ βεβαίως δὲν θὰ διέπραττεν, ὅσον νεοφώτιστος καὶ ἂν ἦτο ἐν τῇ ὀρθογραφίᾳ καὶ τῇ συντάξει, τόσα παραπτώματα καταγέλαστα; Ἐλυπήθην πολὺ, τὸ ὁμολογῶ ἄνευ περιστροφῶν, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο κείμενον ἦτο τὸ ἀμαθέστατον πάντων τῶν ὑπομνημάτων τῶν περιηγητῶν, οἵτινες ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ γράψωσι τὸ ὄνομά των ἐν τῷ λευκώματι. Ἐσυλλογίσθην δὲ ὅτι ἂν ἤμην ἐν τῇ θέσει τοῦ γράψαντος ἐκεῖνα καὶ εἶχον ὑποχρεώσεις πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐγέστης, θὰ προετίμων νὰ παλλαγῶ αὐτῶν μᾶλλον χρηματικῶς, διὰ πληρωμῆς ἑνὸς ἀκόμη φράγκου εἰς τοὺς θεράποντας, ἢ συγγραφικῶς, διὰ γαλλικοῦ σημειώματος, ἔστω καὶ τριστίχου.

Πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ περίπου ὥρας μετὰ τὸν ἐκ Πειραιῶς ἀπόπλουν προσωρμίζετο ἡ Ἔγεστα κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῆς Κατάνης· ἦτο πλέον ἀργὰ καὶ τὸ πλοῖον εἶχε καθυστερήσει ἀρκετὰ, ὥστε ταχέως ἠναγκάσθη νὰ πάρῃ ἐκεῖθεν, καὶ οὕτω δὲν εἴδομεν τὴν Κατάνην. Ἀλλ' ἡ περιεργία ἡμῶν ἱκανοποιήθη κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐξ Ἰταλίας διὰ τῆς αὐτῆς θαλασσίας ὁδοῦ, ὅτε ἐμείναμεν ἱκανὰς ὥρας καὶ ἐπροφθάσαμεν νὰ ἴδωμεν τἀξιοθέατα. Ἡ πόλις ἐκτείνεται νωχελῶς παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης, καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰς 85,000 κατοίκων. Εἶνε περίεργος ἡ ἠρεμία τῶν Καταναίων οἵτινες ἐργαζονται καὶ εὐθυμοῦσιν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἡφιάστειου, ἐν ᾧ ἡ πόλις αὐτῶν εἶνε πολλαχοῦ ᾠκοδομημένη ἐπὶ λάβας καὶ ἐν ᾧ ἔχουσι προσφάτους τὰς ἀναμνήσεις καταστροφῶν, διότι ἀκόμη τῷ 1828 πλεῖσται οἰκίαι ἔπεσαν ἐκ σεισμοῦ, συνεχεῖς δὲ εἶνε αἱ ἐκρήξεις καὶ οἱ σεισμοὶ χρόνων παλαιοτέρων. Ἔτι πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἡ Αἴτνα εὑρίσκετο ἐν πλήρει ἐκρήξει· ἀλλ' ὅτε διέβημεν ἡμεῖς ἐκεῖθεν, στρῶμα χιόνος ἐπέστεφε τὴν ὑπὲρ τοὺς δεκακισχιλίους πόδας ὑψηλὴν κορυφὴν τοῦ πυρογενοῦς ὄρους. Ἡ θέα τῆς λευκανθιζούσης ἐκείνης κορυφῆς μοὶ ἀνέμνησε τὴν φαινομένην ψυχρότητά τινων ἀνθρώπων, οἵτινες κρύπτουσι πῦρ καὶ φλόγας ὑπὸ τὴν ἔξωθεν χιόνα. Εἶνε περίεργος σύμπτωσις ὅτι ἡ Αἴτνα προμηθεύει τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸν γείτονα κόσμον μέχρι τῆς νήσου Μελίτης διὰ τῆς χιόνος της, ἐν ᾧ συγχρόνως ἀποστέλλει τὸ θεῖον τῶν πλουσιωτάτων θειώνων της εἰς ἀπωτάτους λιμένας. Ὁπόσον εἶνε παράδοξοι αἱ ἀντιθέσεις τοῦ κόσμου τούτου!

Ἀξιοθέατον εἶνε ἐν Κατάνῃ τὸ μέγιστον μοναστήριον τῶν Βενεδικτίνων, πλησίον τοῦ ὁποίου δεικνύουσι τὸν τόπον, ἔνθα ἔφθασεν ἡ λάβα τοῦ ἡφαιστείου κατὰ τὴν μεγάλην ἔκρηξιν τοῦ 1669, ἧς εἰκόνα παρέχει τοιχογραφία τις μετρίας τέχνης ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς μητροπόλεως. Ἡ μητρόπολις αὕτη, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Ἀγαθῆς, ἐξεγείρει οὐχ ἧττον τὸ διάφορον τοῦ περιηγητοῦ. Ὁ φίλος τῆς ζωγραφικῆς ὀλίγα ἔχει νὰ θαυμάσῃ ἐν τούτῳ τῷ κτιρίῳ, ὅπερ πολὺ μᾶλλον θὰ συγκινήσῃ τὸν φιλίστορα, δυνάμενον νὰ ἴδῃ ἐν αὐτῷ τοὺς τάφους τινῶν

μελῶν τοῦ ἀνδηγαυικοῦ οἴκου. Τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Ἀγαθῆς, ἥτις ἐμαρτύρησεν ἐν Κατάνῃ τὸν τρίτον μ. Χ. αἰῶνα, ὅπερ φυλάσσεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, δὲν εἴδομεν· ἑπτὰ θύραι καὶ ἑπτὰ κλεῖδες προφυλάττουσιν ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ κοινοῦ τὸ ἅγιον λείψανον, προωρισμένον κατὰ τοὺς ἀπαραβάτους κανόνας τῆς πλεονεξίας τῶν καθολικῶν ἱερέων νὰ πλουτίζῃ τὸ βαλάντιον τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ τῶν λειτουργῶν του διὰ σπανίων τινῶν ἐμφανίσεων. Φαίνεται δὲ ὁ καθολικὸς κλῆρος ἀκολουθῶν ἐν τῇ πρακτικῇ χρήσει τῶν ἁγίων του τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Πλουτάρχου, καθ'ὃ *δυςφύλακτον ἐν συνηθείᾳ τὸ πρὸς δόξαν σεμνόν*. Πολλῷ δὲ τούτων πάντων ἀξιοπαρατήρητος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ εἶνε ἡ παλαιὰ οἰκοδομὴ τοῦ ἀρχαιοτέρου αὐτῆς μέρους, τοῦ σωζομένου οἷον ἐκτίσθη τελευτῶντος τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἐπὶ Ῥογέρου. Μεταγενέστεραι καταστροφαὶ καὶ ἀνασκευαὶ ἐσεβάσθησαν τὸ ἔμπεδον τοῦ παλαιοῦ κτιρίου, εἰς ὃ ἐνεκτίσθησαν λίθοι ὀγκώδεις ἐκ τοῦ ἀμφιθεάτρου τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Τὸ ἀμφιθέατρον τοῦτο σώζεται μόλις που σήμερον, ἀφ' οὗ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας πρῶτος ὁ Θεοδώριχος καὶ μετὰ χρόνον πολὺν ὁ Ῥογέρος ἀφῄρεσεν ἐξ αὐτοῦ λίθους πολλοὺς χάριν τῶν τειχῶν καὶ τῆς μητροπόλεως. Πτωχαὶ καλύβαι καὶ σιδηρέων τεχνουργεῖα εἶνε νῦν ἐσκηνημένα ἐν τοῖς ὀγκώδεσιν αὐτοῦ ἐρειπίοις. Μοὶ ἐφάνησαν ἀληθῶς ἐχῖνοι καὶ ὀνοκένταυροι, κατὰ τῆς Γραφῆς τὰ λόγια, ἐνοικοῦντες ἐν τοῖς λειψάνοις παλαιᾶς δόξης. Πολλῷ δὲ κάλλιον τοῦ ἀμφιθεάτρου διατηρεῖται τὸ ἀρχαῖον θέατρον, ὅπερ καὶ διεσώζετο σχεδὸν ἀκέραιον μέχρι τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος· ἀλλὰ καὶ τούτου ἐσύλησε πολλὰ ὁ Νορμαννὸς Ῥογέρος. Τώρα δὲ εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια αὐτοῦ ἐντὸς τῆς νέας πόλεως ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἐξ αὐτῶν ἐπωνυμουμένῃ **Strada del teatro Greco**, καίτοι ἀρχαιολόγοι σπουδαῖοι πιστεύουσιν ὅτι καὶ τὸ θέατρον τοῦτο δὲν εἶνε ἑλληνικῆς, ἀλλὰ ῥωμαϊκῆς τέχνης. Μετὰ μεγίστης χαρᾶς εἴδομεν οὐ μόνον ταύτην τὴν ὁδὸν ὠνομασμένην ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἀρχαιότητος· **Strada Stesicorea** ἐπιγράφεται ἄλλη τις ὁδὸς τῆς Κατάνης, ἐκ τῶν καλλίστων διατηροῦσα ὑπ' εὐλαβείας τῶν ἐνοίκων τὸ ὄνομα τοῦ μελοποιοῦ Τισίου, ὅστις διὰ τὴν στῆσιν τῶν μελικῶν χορῶν ἐκλήθη Στησίχορος καὶ ἀπέθανεν ἐν Κατάνῃ, ἔνθα ἐδεικνύετο ὁ τάφος αὐτοῦ κεκοσμημένος διὰ κιόνων ὀκτώ, ὅθεν προῆλθε καὶ ἡ παροιμία *πάντα ὀκτώ*.

Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐλάμβανέ ποτε πέρας τὸ κυριακὸν τοῦτο ἀνάγνωσμα τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας*, ἂν ἠθέλομεν ναναγράψωμεν ἁπάσας τὰς ἑλληνικὰς ἀναμνήσεις ὅσαι πολιορκοῦσι τὸν νοῦν τοῦ Ἕλληνος τοῦ ἀποβαίνοντος εἰς Σικελίαν. Διὰ τοῦτο σπεύδομεν μετὰ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς τὴν Μεσσήνην, ἥτις ἀπέχει περὶ τὰς ὀκτὼ μόνον ὥρας τῆς Κατάνης.

Ἡ Μεσσήνη τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς διατηρεῖ μόνον τὸ ὄνομα, ὅπερ ἔλαβεν ἐκ τῶν Πελοποννησίων αὐτῆς οἰκιστῶν, τῶν διαδεχθέντων τοὺς Σικελοὺς οἰκήτορας τῆς ἀρχαίας Ζάγκλης. Εἶνε δὲ τὴν σήμερον καθαρὰ καὶ ὡραία πόλις ἔχουσα ὑπὲρ τὰς 110,000 κατοίκων, ἧς εὐαρεστοτάτην ἐντύπωσιν ἐμποιοῦσιν οἱ τρεῖς εὐρεῖς καὶ μακρότατοι παράλληλοι δρόμοι, οἱ ἐπώνυμοι τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, Καβοὺρ καὶ Γαριβάλδη, τριάδος ἀνδρῶν ἥτις δικαίως ἐτιμήθη ἀπανταχοῦ τῆς ἡνωμένης Ἰταλίας. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς μητροπόλεως, ἥτις ἐπ' ἴσης ἤρξατο οἰκοδομουμένη ὑπὸ τοῦ Ῥογέρου, ὡς καὶ ἡ τῆς Κατάνης, ἐπεσκέφθημεν τὸ πανεπιστήμιον, ἐν ᾧ εὑρῆται καὶ ἄσημόν τι μουσεῖον καὶ ἡ βιβλιοθήκη. Ἐν ταύτῃ ἀπόκεινται περὶ τὰ τριακόσια ἑλληνικὰ χειρόγραφα, ἀνήκοντα τὰ πλεῖστα εἰς τὸ διαλυθὲν παλαιὸν μοναστήριον τοῦ Σωτῆρος (Salvatore) παρὰ τὴν Μεσσήνην. Διαμείνας ἱκανὰς ὥρας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ εἶδον πολλοὺς τῶν κωδίκων τούτων ἐπὶ περγαμηνῆς, ἀνερχομένους καὶ εἰς τὸν δέκατον καὶ εἰς τὸν ἕνατον αἰῶνα ὀλίγους τινάς, ἀλλὰ δὲν εὗρον ὅ τι μάλιστα ἐζήτουν, τοὺς διὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν πολυτιμοτάτους τῶν κωδίκων. Εἶνε οὗτοι οἱ ἐπὶ βομβυκίνου χάρτου κατὰ τὸν ιγ'. καὶ ιδ'. αἰῶνα μάλιστα γραφέντες καὶ μικτὴν περιέχοντες ὕλην, οὓς *κουβαράδες* φαίνεται καλέσας ὁ πρὸ ἡμῶν ἑλληνισμός. Ἐν αὐτοῖς, ἐν μέσῳ ὕλης ποικίλης καὶ ἀναμίκτου, περιεργότατα πολλάκις ἀνεύρομεν χρονικά, ποιήματα, σημειώματα, ἔγγραφα. Βιβλιοθῆκαι δευτερευούσης ἀξίας καθίστανται ἐντεῦθεν πολλάκις πρὸς τὸν ἀνιχνεύοντα μεσαιωνικὴν ὕλην πολλῷ σπουδαιότεραι τῶν περιεχουσῶν πολυτιμοτάτους κώδικας ἐπὶ περγαμηνῆς· ἀρκεῖ νὰ εὑρίσκωνται ἐν αὐταῖς τοιοῦτοι **codices miscellanei.** Ἀλλ' ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μεσσήνης δὲν περιέχει δυςτυχῶς τοιούτους κώδικας, ἔχουσα ἄλλως ἱκανὴν ὕλην διὰ τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μάλιστα φιλολογίαν. Εὐχαρίστως εἶδον ἐν αὐτῇ διατρίβοντα περὶ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων καὶ παντοίας μελέτας ποιοῦντα τὸν ἐλλόγιμον πατέρα Ματαράγγαν, φέροντα μὲν τὴν ἐνδυμασίαν τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων καὶ ἐμπεφορημένον παντοίας παιδείας ἑλληνικῆς, ἀλλ', ὡς ἔμαθον κατόπιν, μὴ ἐμπνεόμενον ἐξόχως ὑφ' ἑλληνικῶν αἰσθημάτων. Πρεσβεύων τὰ τῶν Οὐνιτῶν εἶχεν, ὡς ἤκουσα, ἀντιταχθῆ ἐπιμόνως εἰς τὴν μὴ ἀπόδοσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τῆς Μεσσήνης πρὸς τὴν κοινότητα τὴν ἑλληνικήν, τοῦθ'ὅπερ ἐγένετο τέλος ἐπ' ἐσχάτων. Ἀξιόζηλον ὅμως εὗρον τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ καὶ χαίρων παρηκολούθουν τὰς

διηγήσεις περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ ἀνακαλύψεών του, ἐν αἷς ἀριθμοῦνται ἰδιόγραφα τῶν μέσων αἰώνων καὶ λειτουργία τις τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐν μακρῷ εἰληταρίῳ, ἧς τὴν ἀξίαν θὰ ἐκτιμήσωσι βεβαίως μᾶλλον ἐμοῦ οἱ θεολόγοι, ὅταν γραφῶσι τὰ περὶ αὐτῆς.

Ὅτε δ' ἐξήλθομεν τῆς βιβλιοθήκης, ῥαγδαία βροχὴ κατερρήγνυτο ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ Μεσσήνη, ἣν εἴχομεν ἰδεῖ τὴν πρωίαν ἀγλαὴν ὑπὸ τὸ ὡραῖον φῶς τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, εἶχε περιβληθῆ χειμερίαν ἐσθῆτα. Ἐπιβάντες εἰς ἄλλο σκάφος τῆς ἑταιρείας τοῦ Φλόριο, τὸ μέλλον νὰ μεταγάγῃ ἡμᾶς εἰς Νεάπολιν, εὕρομεν αὐτὸ διάβροχον ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἅτινα ἐξηκολούθουν ὑγραίνοντα τοὺς κατ' ὀλίγον προσερχομένους συμπλωτῆρας. Οὐχ ἧττον ἡ κίνησις ἦτο πολλὴ καὶ πολλὴ ἡ φαιδρότης καὶ ζωηρότης τῶν νοτίων ἐκείνων Ἰταλῶν. Ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ πάντες ἐγνωρίζοντο ἢ ἀνεγνωρίζοντο. Διήλθομεν περιβρεχόμενοι, ἀλλὰ φαιδροὶ τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν, αἵτινες παρ' ὅλην τῆς ἀτμοσφαίρας τὴν κατήφειαν δὲν ἐφόβιζον ἤδη ἡμᾶς ὡς τοὺς πάλαι· ἦτο δὲ μᾶλλον ἡ ὄψις αὐτῶν ἄκακος καὶ χαρίεσσα. Ἴσως συνέβαινε τοῦτο, διότι τὸ ἀτμόπλοιον ἔβαινεν ἐν νηνεμίᾳ στερρὸν καὶ ἐφαίνετο παρασκευαζόμενον τὸ δεῖπνον ἐν περιουσίᾳ συνδαιτυμόνων φαιδροτέρων, πρωτοτυποτέρων καὶ ποικιλοτέρων τῶν Ἄγγλων μας, ὧν μόνος εἷς ἐξηκολούθει τὸ ταξίδιον διὰ τοῦ αὐτοῦ πλοίου μέχρι Νεαπόλεως. Ὀλίγην ὥραν μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ λυκόφωτος τὸ δεῖπνον κατεβροχθίζετο ἐν μέσῳ ζάλης λόγων καὶ οἴνου· ὁ ὕπνος ἐπεσφράγισε γλυκὺς ἡμέραν πλήρη φιλολογικῶν, μάλιστα, ἀναμνήσεων. Ὅτε δ' ἐξηγέρθημεν τὴν πρωίαν τῆς Τρίτης, μαγικὸς ὑπὸ τὸ ὡραῖον φῶς τοῦ ἀνατείλαντος ἡλίου ἠπλοῦτο πρὸ ἡμῶν ὁ κόλπος τῆς Νεαπόλεως καὶ εἰς τὸ βάθος διεκρίνετο κάτωθεν τῶν καπνῶν τοῦ Βεσουβίου ἡ μεγάλη πόλις, εἰς ἣν ἀπεβιβαζόμεθα περὶ τὴν ἑνάτην, ἐκκωφαινόμενοι ὑπὸ τοῦ μυρίου βόμβου μυρίων φωνῶν λεμβούχων, ἀχθοφόρων, ὑδροφόρων καὶ πάσης τῆς χορείας ἐκείνης τῶν ἀναποφεύκτων θεραπόντων, ἥτις καθιστᾷ πολλάκις ἀηδὲς τὸ ταξίδιον, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐκλείψῃ ἢ τότε μόνον ὅταν οἱ ἄνθρωποι φθάσωσιν εἰς τὸν πολιτισμὸν τοῦ πρώτου των γενάρχου, ὅστις δὲν εἶχεν ἀνάγκην βοηθῶν ἵν' ἀνακουφίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ εὐβαστάκτου βάρους τοῦ φύλλου τῆς συκῆς. Σπυρ. Π. Ἀμπρος.

Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

[Μυθιστορία Ἰουλίου Σανδώ, βραβευθεῖσα παρὰ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας].

Συνέχεια· ἴδε σελ. 692.

ΙΔ'

Οὕτως ἐπραγματοῦτο τὸ ὄνειρον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἴδει ἡ μαρκησία ὀλίγας ὥρας πρὶν ἢ ἐκπνεύσῃ. Ἐκ τοῦ βάθους τοῦ βαράθρου ἐν ᾧ εἶχε πέσει, ὁ Μαυρίκιος ἀνήρχετο κατ' ὀλίγον εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τῇ βοηθείᾳ τῆς Μαγδαληνῆς, ἥτις ἔτεινεν αὐτῷ τὴν χεῖρα, ᾐσθάνετο ἤδη πνέοντα τὸν δροσερὸν τῶν ὑψηλῶν χωρῶν ἄνεμον, ὠσφραίνετο τὴν ὀσμὴν τῶν πλησίον κειμένων κορυφῶν, ἤκουε συγκεχυμένως τὴν φωνὴν τῆς νεότητός του ὑμνοῦσαν τὴν ἐπιστροφήν του. Ἐφαίνετο ἤδη ἐπὶ τῆς μορφῆς του τὸ ἔνδοξον σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως, τὸ πρόσωπόν του προώρως μαρανθὲν ἔφερε τὸν τύπον τῆς ἀξιοπρεπείας, ὃν ἐγχαράττει ἀλανθάστως ἡ ἐργασία ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν εὐτόλμων καὶ γενναίων ἀνδρῶν. Ὑπὸ τῆς ἀκολασίας ἀμαυρωθέντες, οἱ ὀφθαλμοί του ἀνέλαβον αὖθις τὴν διαυγῆ αὐτῶν λάμψιν, τὰ ἄλλοτε ὑπὸ τῆς ὀργῆς συσπώμενα χείλη καὶ μετὰ προθυμίας ἐκπέμποντα δηλητηριώδη βέλη οὐδὲν ἄλλο νῦν ἐξέφραζον ἢ τὴν εὐμένειαν, καὶ αὐτὴ ἡ φωνή του εἶχε γείνει γλυκυτέρα, ὅτε δὲ περιεπάτει παρὰ τὴν ἐξαδέλφην του, ἀνέκτα τὸ ἐλαφρὸν τῆς πρώτης αὐτοῦ νεότητος βῆμα. Δεύτερον ἔαρ ἀνέτελλεν ἐν αὐτῷ κεκοσμημένον δι' ὀλιγωτέρων μὲν ἴσως χαρίτων ἢ τὸ πρῶτον, ἀλλὰ γόνιμον βεβαιοτέρων ἐλπίδων καὶ κεκτημένον ἤδη τοὺς θησαυροὺς τοῦ θέρους. Φεῦ! ὁ δυστυχὴς δὲν εἶχε κατορθώσει τοῦτο ἄνευ κόπου. Ποσάκις ἔχων τοὺς πόδας καθημαγμένους καὶ τὸ πρόσωπον ὑπὸ ἱδρῶτος περιῤῥεόμενον ἔστη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ! Ποσάκις προσκόπτων οὐ μακρὰν τοῦ τέρματος, ὠλίσθησε κάτω τῆς κλιτύος, ἣν μετὰ κόπου ἀνέβαινε! Πολλάκις ἐν στιγμῇ ἀθυμίας ἀπώλεσε τὸν καρπὸν πολυχρονίου ἀγῶνος καὶ κόπων. Πολλάκις καθ' ἣν στιγμὴν ὁ καλὸς καρπὸς ἐβλάστανεν ἤδη ἐν τῇ καρδίᾳ του, λαῖλαψ τρομερὰ καὶ ἀπρόοπτος κατέστρεφε τὴν ἐλπιζομένην συγκομιδήν, ἀλλ' ἡ ἐγρηγοροῦσα Μαγδαληνὴ ἐστήριζε καὶ ἐνεθάῤῥυνεν αὐτὸν μετ' ἀγγελικῆς ὑπομονῆς καὶ ἀκαμάτου μεριμνης, ἔσπειρε δὲ ἐκ νέου ἐν τῇ καρδίᾳ, ἣν εἶχε λεηλατήσει ἡ θύελλα. Μετὰ ταῦτα δὲ προσηύχετο γονυκλινής, καθότι εὐσεβὴς οὖσα ὅσον καὶ ὡραία, ἐφρόνει ὅτι τὸ πλάσμα οὐδὲν δύναται ἄνευ τῆς ἀρωγῆς τοῦ Πλάστου, ὅτι δὲ αἱ μᾶλλον γενναιότεραι ἐπιχειρήσεις ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς ἐξ οὐρανοῦ εὐλογίας.

Ὁ Θεός, ὁ ἀναγινώσκων ἐν ταῖς καρδίαις, εἶχεν ἤδη εὐλογήσει τὸ ἔργον αὐτῆς, ἦλθε δὲ ὥρα καθ' ἣν ἡ ἁγία αὕτη ψυχὴ εὐχαριστίας μόνον πρὸς τὸν Θεὸν ἐξέπεμπεν. Ὁ Μαυρίκιος ἐκεῖνος, ὃν ἐγνωρίσαμεν ἀποβαλόντα πᾶσαν ἐν τῷ βίῳ ἐλπίδα, ὁ λοίδορος καὶ ἀνηλεής, δὲν ὑπῆρχε πλέον. Ἡ Μαγδαληνὴ εἶχε μεταμορφώσει αὐτὸν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον. Καὶ ἀνεφαίνετο μὲν εἰσέτι ἐνίοτε ὁ παλαιὸς ἐν εἴδει ἀμυδροῦ φάσματος, ἀλλ' ἡ νεᾶνις ἐξώρκιζεν αὐτὸν πάραυτα διὰ μιᾶς μόνης λέξεως ἢ δι' ἑνὸς νεύματος· καὶ ἀνεζωπυρεῖτο μὲν ἐνίοτε τὸ θυελλῶδες παρελθόν, ἀλλ'

ὡς ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ κεραυνοῦ, ὅστις ἀπομακρύνεται καθόσον ὁ οὐρανὸς γίνεται αἴθριος. Τοῦ Μαυρικίου ἡ μελαγχολία ἢ ἡ ἀθυμία διελύετο διὰ μιᾶς λέξεως τῆς ἐξαδέλφης του, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Ὄρσολα, τὴν ὁποίαν ἐβαρύνετο ἄλλοτε, ἐφαίδρυνεν αὐτὸν ἐνίοτε καὶ τῷ μετέδιδε μέρος τῆς ζωηρότητός της. Ὁσάκις ἐπεδείκνυε τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀπογοήτευσιν, ἡ ἀγαθὴ κόρη μετὰ τῆς ἁπλοϊκῆς αὐτῆς ὀρθοφροσύνης τὸν ἐσωφρόνιζε δι' ἀστειότητός τινος, αὐτὸς δὲ ἀντὶ νὰ ὀργισθῇ ὡς ἄλλοτε, ἐγέλα. Τέλος κατήντησε νὰ γεύηται μεθ' ἡδονῆς τοὺς καρποὺς τῆς πραγματικότητος, οὓς ἄλλοτε μετ' ἀηδίας ἀπώθει· ἡ γεῦσις αὐτῶν εἶναι δριμεῖα, ἀλλ' οὐχ ἧττον συνειθίζει τις καὶ στέργει αὐτὴν ἐπὶ τέλους. Ὁ Μαυρίκιος ἐνόει ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις καὶ αὐτοῦ τοῦ ταπεινοτάτου καθήκοντος ἀπαιτεῖ μείζονα μεγαλοψυχίαν ἢ ἡ φιλοσοφία ἐκείνη, ἡ ἀρνουμένη καὶ περιφρονοῦσα πᾶν τὸ ἐξαῖρον τὸν ἄνθρωπον, ὅτι δὲ ἡ ζωὴ εἶναι γλυκεῖα καὶ ὠφέλιμος καὶ ὅτι, πλὴν σπανίων τινῶν ἐξαιρέσεων, μόνοι οἱ φίλαυτοι καὶ οἱ μικρόψυχοι αὐτοκτονοῦσιν. Υἱὸς ἀσεβοῦς ἐποχῆς, ἐν ἐλλείψει τῆς πίστεως ᾐσθάνετο διεγειρομένας ἐν ἑαυτῷ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ δαίμονος τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην. Δὲν ἐπίστευε μέν, ἀλλ' ἤλπιζε καὶ ἐπεθύμει νὰ πιστεύσῃ. Ἐν τούτοις ὡμολόγει ὅτι κατ' οὐδὲν βλάπτεταί τις ἐπὶ τῆς γῆς πράττων τὰ ὑπὸ τῆς θρησκείας διδασκόμενα. Ἡ αὐτοκτονία δὲν ἐγρηγόρει πλέον παρ' αὐτῷ, καθότι οἱ ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἑσπέρας ἐργαζόμενοι κοιμῶνται τὴν νύκτα καὶ δὲν σκέπτονται νὰ φονευθῶσι, εἶχε δὲ πωλήσει τὰ πολυθρύλητα πιστόλια, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐμπνεύσει αὐτῷ ἄλλοτε τοσαύτας πομπώδεις φράσεις, ὅπως ἀγοράσῃ ἄνθη διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐξαδέλφης του. Σὺν τῇ καρδίᾳ του ὑψοῦτο καὶ ὁ νοῦς, ἠγάπα δὲ τὰς τέχνας καὶ ἀνεγίνωσκε τοὺς ποιητάς, ἀναγνωρίζων τὴν βασιλείαν τοῦ πνεύματος, ὡς ἄλλοτε ὁ πατήρ του ἐν Νυρεμβέργῃ. Προσεκτικὸς μάρτυς τῆς κινήσεως τῶν ἰδεῶν, ἐδέχετο μετ' ἐπιεικείας ἐνίοτε δὲ καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰς γενναίας ἀτοπίας, αἵτινες ἄλλοτε ἐκίνουν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἢ τὴν περιφρόνησιν. Καίτοι τρέφων μῖσος ἀδυσώπητον πρὸς τὴν ποταπὴν ἐκείνην καὶ φθονερὰν δημοκρατίαν, ἥτις περιποιεῖται τὸν λαὸν ἐκ μίσους πρὸς πᾶσαν ὑπεροχήν, καίτοι ἀποστρεφόμενος τοὺς ἀγύρτας, τοὺς ἐπαγγελλομένους τὴν κοινοκτημοσύνην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, ἐσέβετο τὰς ἀφιλοκερδεῖς ψυχάς, αἵτινες ἀναλαμβάνουσι μετ' εἰλικρινοῦς αὐταπαρνήσεως τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πενίας.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Μαυρίκιος δὲν εἶχε πλέον κακὰς ἡμέρας, ἡμέρας ἀποθαρρύνσεως. Ἐνίοτε τὸ ἄχθος τῶν ἁμαρτημάτων του ἐπίεζεν αὐτὸν ὑπερβαλλόντως, τὸ δὲ φάσμα τῆς μαρανθείσης αὐτοῦ νεότητος ἀνεφαίνετο αἴφνης καὶ κατεφόβιζεν αὐτόν. Τοιαύτη εἶναι ἡ τιμωρία τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες κακῶς ζήσαντες σύρουσιν ἐπὶ πολὺ κατόπιν ἑαυτῶν τὴν μεμολυσμένην σκιὰν τοῦ παρελθόντος αὐτῶν. Ἀπελπὶς καὶ ἀγριωπὸς ὁ δυστυχὴς ἔβλεπε παρελαυνούσας ἐνώπιόν του τὰς ζοφερὰς αὐτοῦ ἀναμνήσεις, τὸν ἐγκαταλειφθέντα πατέρα του, τὸ ἐν δημοπρασίᾳ πωληθὲν κτῆμα τῶν προγόνων του, τὴν τύχην τῆς Μαγδαληνῆς, τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔτη, ἃ εἶχε παραδώσει εἰς τὴν ἀκολασίαν.

Ὑπὸ τῆς πρὸς ἑαυτὸν καταβαλλόμενος περιφρονήσεως, μὴ στέργων δὲ νὰ ζητήσῃ εἰς τὰς διαχύσεις τῆς μετανοίας τὴν ἀνακούφισιν τῆς συνειδήσεώς του, ὁ Μαυρίκιος κατέφευγε τότε εἰς ἀγρίαν σιωπήν, ὡς ὁ Λακεδαιμόνιος παῖς, τοῦ ὁποίου ἡ ἀλώπηξ κατεσπάραξε τὰ σπλάγχνα χωρὶς οὗτος νὰ ἐκβάλῃ φωνήν. Εἶχεν ὅμως πλησίον του τὴν Μαγδαληνήν, ἥτις ἀνήσυχος καὶ ἄγρυπνος οὐδέποτε ἔπαυε παρατηροῦσα πάσας τῆς ψυχῆς του τὰς ὁρμάς, κάλλιον δὲ τοῦ Μαυρικίου ἐγίνωσκε τὰ ἐν αὐτῷ συμβαίνοντα. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῆς ἀπογνώσεως καὶ τῆς σιωπηλῆς μελαγχολίας ἐγίνετο ἔτι προσεκτικωτέρα καὶ περιποιητικωτέρα, εἶχε δ' ἀξιάγαστα φάρμακα, δι' ὧν κατεπράυνε τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ προεκάλει τὰς ψυχικὰς διαχύσεις, ἀνοίγουσα εἰς τὰ πιέζοντα αὐτὸν ὕδατα μυστηριώδεις ἐξόδους. Ὁτὲ μὲν καθημένη παρὰ τὸν ἐξάδελφόν της ὡς νεαρὰ μήτηρ ὡμίλει πρὸς αὐτὸν διὰ φωνῆς γλυκείας καὶ σοβαρᾶς, ἐνῷ δ' ἔλεγεν, ὁ Μαυρίκιος ᾐσθάνετο θωπευτικὴν αὖραν δροσίζουσαν τὰς πληγάς του· ἄλλοτε ἐκάθητο πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου, ὡς δ' ὁ Ὀρέστης ἀκούων τοὺς λόγους τῆς Ἠλέκτρας, ὁ Μαυρίκιος ἀκούων αὐτὴν ᾐσθάνετο καταπαυόμενον τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεώς του, κατ' ὀλίγον δὲ κατεπραΰνετο καὶ ἀνεπαισθήτως κατεκυριεύετο ὑπὸ τῆς συγκινήσεως· ἡ καρδία του ἐτήκετο, δάκρυα δὲ ἄφθονα ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Τὰ δάκρυα εἶναι θεῖα, εἶναι ἡ οὐρανία δρόσος ἡ τὸν βόρβορον ἡμῶν ἀποπλύνουσα. Ὁ Μαυρίκιος ἠγνίσθη δι' αὐτῶν.

Πλὴν δὲ τῶν τοιούτων ἡμερῶν τῶν ὀσημέραι σπανιωτέρων, ὁ χρόνος παρήρχετο εὐφρόσυνος. Τὰ δύο ἔτη, τὰ ὁποῖα ὁ Μαυρίκιος εἶχε μετὰ τοσαύτης ἀθυμίας παραχωρήσει εἰς τὴν ἐξαδέλφην του, εἶχον παρέλθει πρό τινων μηνῶν, ἀλλ' οὐδόλως ἐσκέπτετο νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Συνειθίσας τὴν ἐργασίαν, ἠγάπησε περιπαθῶς τὴν τέχνην του, διὰ δὲ τοῦ Πέτρου Μαρσώ, ὅστις ᾐσθάνετο πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀφοσίωσιν ἄκραν, αἱ παραγγελίαι τῷ ἐδίδοντο χωρὶς νὰ τὰς ζητῇ, εἶχε δὲ γείνει γλύπτης ἄριστος. Ἀφ' ἑτέρου ἡ Μαγδαληνὴ δὲν ἐζωγράφει πλέον ἀλεξίπυρα καὶ τειοθήκας· αἱ μικρογραφίαι αὐτῆς ἦσαν πολυζήτητοι, μάλιστα ἐν ταῖς ἀριστοκρατικαῖς αἰθούσαις, ἔνθα εἶχε διαδοθῆ ὅτι υἱὸς εὐγενῶν μετὰ τῆς ἀδελφῆς του ἕνεκα δίκης στερηθέντες τὴν περιουσίαν των, ἔζων πενιχρῶς ἐκ τῆς ἐργασίας των ἔν τινι ὑπερῴῳ τῆς ὁδοῦ Βαβυλωνίας. Τοῦτο ἤρκει ὅπως κινήσῃ τὴν περιεργίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ἀνθρώπων ἀεργῶν καὶ καιροφυλακτούντων πᾶσαν ἀφορμὴν διασκεδάσεως. Ἀφοῦ ὑπέφερον τὴν πενίαν, ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ὁ Μαυρίκιος ἀπήλαυον τέλος τὴν εὐπορίαν τὴν ἀπορρέουσαν ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς περὶ τὸν βίον ἁπλότητος καὶ λιτότητος. Ἠδύναντο ἤδη νὰ καταλίπωσι τὸ ὑπερῷον καὶ νὰ ἐκλέξωσι κατοικίαν κομψοτέραν ἢ τοὐλάχιστον ἧττον ὑψηλήν· ὁ Μαυρίκιος εἶχε σκεφθῆ περὶ τούτου, καίτοι οὐδόλως ἐπιθυμῶν τὸ κατ' αὐτὸν οἴκημα πλουσιώτερον· καθότι ἠγάπα τώρα τὴν μικράν του κατοικίαν, ἀναγνωρίσας τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων, ὅτι ἡ οἰκία ἡ βλέπουσα ἡμᾶς ἐργαζομένους καὶ ῥεμβάζοντας καὶ ἐλπίζοντας μᾶς φαίνεται πάντοτε μέγαρον λαμπρόν. Τὸ δωμάτιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἴδει αὐτὸν ἀναγεννώμενον διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ὑπομονῆς, εἶχε γείνει εἰς αὐτὸν τρόπον τινὰ ἱερόν, τὸ ὁποῖον μετὰ λύπης ἤθελεν ἐγκαταλίπει. Ἀλλ' ὁ νεανίας, ὁ ἄλλοτε τοσοῦτον σκληρὸς καὶ ἀπότομος, ἐμερίμνα ἤδη ὡς ἀδελφὸς περὶ τῆς εὐεξίας τῆς Μαγδαληνῆς, ἐλογίζετο δὲ δυστυχὴς μὴ δυνάμενος ν' ἀποδώσῃ αὐτῇ, ἣν εἶχεν ἀπολέσει περιουσίαν. Τῇ προέτεινε λοιπὸν πολλάκις κατοικίαν εὐρυχωροτέραν καὶ ἀνωτέραν ἐν συνοικίᾳ κεντρικωτέρᾳ, ἀλλ' ἡ Μαγδαληνὴ ἀπήντησε·

— Διατί νὰ μεταβάλωμεν βίον, ἀφοῦ εἴμεθα εὐτυχεῖς; Ναὶ μὲν εἴμεθα πλησίον τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἀναπνέομεν ἀέρα καθαρόν, κατοικοῦμεν συνοικίαν ἔρημον, ἀλλ' ἔχομεν κῆπον πρὸ τῶν παραθύρων μας, ἀντὶ δὲ τοῦ κρότου τῶν ἁμαξῶν μᾶς ἐξυπνεῖ τὸ πρωὶ τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν. Τὰ δωμάτιά μας εἶναι μικρὰ ἀλλὰ θερμὰ τὸν χειμῶνα. Πίστευσόν με, φίλε μου, ἂς μείνωμεν εἰς τὸ ὑπερῷόν μας, καὶ ἂς μὴ φανῶμεν ἀγνώμονες ἐγκαταλείποντες αὐτό.

Καὶ ἐπέμενε μὲν ὁ Μαυρίκιος ἐν τῷ φανερῷ ἀφοσιώσεως ἕνεκα, ἀλλ' ἐπεκρότει ἐνδομύχως τὴν σύνεσιν τῆς Μαγδαληνῆς, ἐξηκολούθουν δὲ ζῶντες ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, πλὴν τοῦ ὅτι ὁ μὲν Μαυρίκιος ἐνησμένιζε κοσμῶν τὴν πενιχρὰν τῆς ἐξαδέλφης του κατοικίαν, ἡ δὲ Μαγδαληνὴ ἀφ' ἑτέρου μεγίστην εἶχε χαρὰν τὸ σολίζειν τὸ δωμάτιον τοῦ Μαυρικίου δι' ὅλων τῶν καλλιτεχνημάτων, τὰ ὁποῖα ἠγάπα. Οὕτως εἰργάζοντο ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, καθιστῶντες ἡδυτέραν τὴν ἐργασίαν.

Ἔζων δ' ἐν ἀπομονώσει οὐδένα γνωρίζοντες ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας Μαρσώ. Κυρίαι τινές, ἃς εἶχεν εἰκονογραφήσει, θελχθεῖσαι ὑπὸ τῆς χάριτος τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τοῦ εὐγενοῦς τῶν τρόπων, προσεπάθησαν νὰ τὴν προσελκύσωσιν, ἀλλ' ἐκείνη ἀπέφυγε τὰς τοιαύτας φιλοφρονήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκ περιεργίας μᾶλλον ἢ ἐκ διαφόρου ἐπήγαζον. Ἦτο δὲ τοσοῦτον ἀτάραχος, ὥστε οὐδέποτε ἤκουσεν αὐτὴν ἡ Ὄρσολα καὶ ὁ Μαυρίκιος ἐκφράζουσαν παράπονα ἢ λύπην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ὡραίου αὐτῆς κτήματος. Σπανίως ἀνέφερε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἤθελε δ' ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς εὐθύμως, ἐὰν δὲν προέκειτο περὶ τῆς κληρονομίας τοῦ ἐξαδέλφου της. Ὁ Μαυρίκιος ἐφαίνετο ἧττον καρτερικός, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ ἐνθυμηθῇ ἄνευ τύψεως τοῦ συνειδότος καὶ ἄνευ πικρίας τὸ μέγαρον, ἐν ᾧ εἶχε γεννηθῆ αὐτὸς καὶ ἀποθάνει ὁ πατήρ του, τὸ ὁποῖον δὲ ἐξ ἰδίου σφάλματος εἶχεν ἀπολέσει. Πολλάκις ὁ νοῦς του ἐστρέφετο μετὰ θλίψεως πρὸς τὸ Βαλτραβέρ. Δὲν δυνάμεθα νὰ μεμφθῶμεν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, οὐδὲ ν' ἀπαιτήσωμεν παρ' αὐτοῦ τὴν τοιαύτην ὑπεράνθρωπον καρτερίαν, μεγαλοποιοῦντες ὑπὲρ τὸ δέον τὰ θέλγητρα τοῦ ὑπερῴου του καὶ τὸ γόητρον τῆς γλυπτικῆς. Ἡ δὲ Ὄρσολα, οὐδὲν ἐπεθύμει οὐδ' ᾐσθάνετο στέρησίν τινα, ἐνεκωμίαζε δὲ τὸν Μαυρίκιον καὶ ἐπανελάμβανεν ὅτι ἦτο ἄγγελος, ἄγγελος τοῦ Οὐρανοῦ, ἄγγελος τοῦ Θεοῦ.

— Καλά, καλά! ἔλεγεν ἐνίοτε ὁ Μαυρίκιος, ἠξεύρεις ὅτι ἕνας μόνον ἄγγελος ὑπάρχει ἐδῶ, ἀλλ' οὔτ' ἐγὼ εἶμαι οὔτε σύ, ἀνόητη.

Ἀκούουσα τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν, δι' ἧς ὁ Μαυρίκιος συνείθιζεν ἀνέκαθεν νὰ ἐκφράζῃ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην του, ἡ Ὄρσολα ἀνελύετο εἰς δάκρυα, καὶ ἀνέκραζε μεταξὺ λυγμῶν ὅτι ὁ Μαυρίκιος ἦτο ἀρχάγγελος. Κατὰ τὸ θέρος, ἀφοῦ εἰργάζοντο δι' ὅλης τῆς ἑβδομάδος, ἐξήρχοντο καὶ οἱ τρεῖς τὴν Κυριακὴν πρὸς τοὺς ἀγροὺς μετὰ τὴν λειτουργίαν. Διήρχοντο δὲ τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῶν λόφων περιφερόμενοι καὶ εἰς τὰ βάθη τῶν κοιλάδων, δειπνοῦντες δὲ κατὰ τύχην, ἐπανήρχοντο φαιδροί. Οὕτως ὁ Μαυρίκιος ἐπεσκέφθη μετὰ τῆς ἐξαδέλφης του τὰ δάση, ἐν οἷς πρὸ δύο ἐτῶν περιεπλανήθη μελετῶν ν' αὐτοκτονήσῃ, εἰς τὰ μέρη δὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἴδει τὸ πένθος τῆς ψυχῆς του, παρὰ τὴν μικρὰν καὶ σύσκιον λίμνην, ἔνθα εἶχεν ἐμφανισθῆ αὐτῷ ὁ θάνατος, ἤκουσεν ᾄδουσαν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ τὴν ζωήν.

ΙΕ'

Ἐν τούτοις παράδοξος καχεξία κατέλαβεν αἴφνης τὸν νεανίαν. Πρό τινος χρόνου ᾐσθάνετο πλησίον τῆς Μαγδαληνῆς ἀνεξήγητον ταραχήν, ἐρυθριῶν ὑπὸ ἑνὸς αὐτῆς βλέμματος, καὶ τρέμων ὁσάκις ἤκουε τὴν φωνήν της. Τὴν ἑσπέραν, ἐνῷ ἐκέντα, τὴν ἐθεώρει σιωπηλὸς ἐπὶ ὥρας ὅλας. Ὅτε εἰσήρχετο εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἡ καρδία του ἔπαλλεν, ὅτε δὲ ἤρχετο ἡ Μαγδαληνὴ πρὸς αὐτόν, τὴν ὑπεδέχετο ἐν ἀμηχανίᾳ. Ἐνίοτε ἔκλαιεν ἄνευ λόγου, κατὰ πᾶσαν δὲ ὥραν καὶ

κοιμώμενος ἔτι ἤκουεν ἐν αὐτῷ μυστηριώδη ὀργασμὸν καὶ θελκτηρίαν φωνήν. Τί συνέβαινεν; ὁ Μαυρίκιος ἀορίστως πως τὸ ἀνεκάλυψεν ἡμέραν τινά.

Διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Μαρσὼ ὁ Μαυρίκιος εἶχεν ἐπιτύχει σπουδαίαν παραγγελίαν. Ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἀγάλματος τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ τῆς Οὐγγαρίας, δι'οὗ πλούσιός τις βαρωνέτος πιστὸς εἰς τὰς παραδόσεις τῆς οἰκογενείας του, ἥτις εἶχε μείνει καθολική, προετίθετο νὰ κοσμήσῃ τὸ προσευχητήριον τῆς ἐν Λαγκασάϊρ ἐπαύλεώς του. Ὁ νέος καλλιτέχνης ἀνέλαβε μετὰ προθυμίας τὴν ἐργασίαν ταύτην, καθόσον μάλιστα ἡ μήτηρ του ἔφερε τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας ταύτης, συνέχεε δ' ἀμφοτέρας εἰς ἓν αἴσθημα σεβασμοῦ. Ἀλλ' ὅμως, καίτοι ὀφείλων εἰς τὰ μαθήματα τοῦ πατρός του γνώσεις ἀληθεῖς καὶ γλύφων ἐπιδεξίως, ᾐσθάνθη, καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου, μεγίστην πρὸς ἑαυτὸν δυσπιστίαν. Ἐκεῖνος, ὅστις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχεν ὑπερνικήσει ὅλας τὰς δυσχερείας μετὰ τόλμης δυναμένης ἴσως νὰ θεωρηθῇ ὡς οἴησις, ἐδειλία ἤδη, δὲν ἐτόλμα νὰ θίξῃ τὸ ξύλον, ἐθαύμαζε δὲ τὴν ἰδίαν ἀτολμίαν, ἀγνοῶν εἰσέτι ὅτι ἡ πρὸς ἑαυτὸν δυσπιστία εἶναι σημεῖον ἀληθοῦς ἱκανότητος. Ἀνεπόλησεν ἐν τῇ μνήμῃ του πάντα τὰ γεγλυμμένα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἴδει ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὸ ἰδανικὸν βασιλίσσης καὶ ἁγίας, οὐδ' εἶχε τὴν ἁρμόζουσαν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἁγνότητα. Ἀλλ'ὁ καιρὸς ἠπείγε. Προεχάραξε λοιπὸν κατὰ πρῶτον τὸν ἱματισμὸν καὶ τὰς χεῖρας. Ἡ φιλοδοξία τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τέλος ἔργον δυνάμενον νὰ δοξάσῃ αὐτόν, καὶ νὰ ἐπισύρῃ ἅμα τοὺς ἐπαίνους τῆς ἐξαδέλφης του, τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τὸν καθίστα συγχρόνως αὐστηρότερον πρὸς ἑαυτόν. Δὲν ηὐχαρίστουν αὐτὸν αἱ πτυχαί, τὰς ὁποίας εἰργάζετο, οὐδ' ἐφαίνετο αὐτῷ τὸ ὕφασμα ἀρκούντως εὔκαμπτον οὐδὲ ἡ στάσις τοῦ σώματος ἀρκούντως χαρίεσσα. Αἱ χεῖρες τὸν ἀπησχόλησαν ἐπὶ πολύ, προσεπάθησε δὲ νὰ δώσῃ αὐταῖς βασιλικὴν κομψότητα. Οὕτω γίνονται ἀριστουργήματα, τὸ δὲ πλῆθος τὸ θαυμάζον αὐτὰ ἀγνοεῖ διὰ πόσων ἐκτελοῦνται κόπων. Ὅτε ἠθέλησε νὰ ἐπιληφθῇ τῆς κεφαλῆς, οἱ ἐνδοιασμοί του ηὔξησαν, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐπεχείρησεν αὐτήν, ἐντὸς ὀλίγου δὲ ἡ σμίλη ὑπήκουσεν εἰς μυστηριώδη τινὰ ἰδέαν. Τὸ μέτωπον ἐξετυπώθη ἄνευ κόπου, οἱ ὀφθαλμοὶ ὡς ἐκ θαύματος ἐσχηματίσθησαν καὶ ἐξέφρασαν τὴν ἔκστασιν προσευχομένης ψυχῆς. Τὰ ἀγαθότητα καὶ ἐπιείκειαν ἐκφράζοντα χείλη ἀνεῴχθησαν ἀποπνέοντα εὐῴδη πνοήν, ἡ κόμη ἐπὶ τοῦ μετώπου χωρισθεῖσα περιεκόσμησε τὸ χάριεν ὠοειδὲς τοῦ προσώπου. Θεωρήσας ἐν σιωπῇ τὸ ἔργον του ἐπί τινας στιγμάς, ὁ Μαυρίκιος ἐψηλάφησε μετὰ κρυφίας αὐταρεσκείας ὅλα τὰ μέρη τὰ ἤδη ἐντελῶς ἐκτυπωθέντα, ἐλέπτυνε δὲ τὴν ῥῖνα καὶ ἐμετρίασε τὸ καμπύλον τῶν ὀφρύων· τέλος κατέθεσε τὰ ἐργαλεῖά του καὶ ὠπισθοδρόμησε κατὰ ἓν βῆμα ὅπως κρίνῃ κάλλιον τὸ ἔργον του. Ἐν τούτοις ἡ Μαγδαληνὴ εἰσῆλθε, καὶ εὐκόλως ἀναγνωρίσασα ἑαυτὴν ἐχειροκρότησε καὶ ἐξέφρασεν ἄκουσα ἀφελῆ χαράν, ἐνῷ ὁ Μαυρίκιος τεταραγμένος καὶ ἀμηχανῶν ἔμεινεν ἄφωνος καὶ ἠρυθρία ὡς νέα κόρη, ἧς ἀνακαλύπτει τις τὸ πρῶτον μυστικόν. Ἀναζητῶν τὸ πρωτότυπον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ μιμηθῇ, εἶχεν εὕρει ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν εἰκόνα τῆς Μαγδαληνῆς, λεληθότως δ'εἶχεν ἐκτελέσει τὴν χαρίεσσαν τῆς ἐξαδέλφης του μορφήν. Ἐπὶ στιγμὴν ἔγεινε φῶς ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ταχέως ἐσβέσθη. Πῶς ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὰς ἀγνὰς ταύτας τοῦ ἔρωτος προανακρούσεις ὁ μέχρι τοῦδε τὴν χυδαίαν μόνον μέθην γνωρίσας καὶ τὰς παρεκτροπὰς τοῦ πάθους; Οὐχ ἧττον ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ καχεξία, ἣν ᾐσθάνετο, ηὔξησεν, ἡ δὲ γαλήνη τῆς ψυχῆς του διεταράχθη.

Ἡ ἁγία αὕτη Ἐλισάβετ ἐπέπρωτο νὰ προξενήσῃ ἐν τῷ βίῳ του θύελλαν φρικώδη, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του ν'ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶχεν εἰσέτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, ὡς μὴ ἀποφασίζων ν'ἀποχωρισθῇ αὐτοῦ. Ὁσάκις ὁ πλούσιος βαρωνέτος ἔστελλεν ὅπως παραλάβῃ αὐτό, ὁ Μαυρίκιος ἀπέφευγε νὰ τὸ παραδώσῃ. Κατ'αὐτὸν ὑπῆρχον πάντοτε μέρη τινὰ ἀτελῆ, ἀπαιτοῦντα ἐπεξεργασίαν· τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ καλλιτέχνης δὲν εἰργάζετο πλέον, ἀλλ' ἐθεώρει τὸ ἔργον του ὡς ἄλλος Πυγμαλίων. Πρωΐαν τινὰ ὁ βαρωνέτος προσῆλθεν ὁ ἴδιος. Ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα καὶ ἰσχνός, ἔχων δὲ γλαυκοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ δέρμα λευκὸν καὶ τὴν κόμην ξανθήν, ἦτο εἰσέτι νέος καὶ ἐφαίνετο νεώτερος τοῦ Μαυρικίου, καίτοι ὢν ἀληθῶς πρεσβύτερος αὐτοῦ. Ἁπλῆ καὶ ἀπέριττος ἡ ἐνδυμασία του εἶχεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀνύχων ἄμεμπτον κομψότητα. Εἰσῆλθε ψυχρῶς, ἐχαιρέτισεν ἀφῃρημένως, χωρὶς δὲ νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸν Μαυρίκιον, διευθύνθη πρὸς τὴν ἁγίαν Ἐλισάβετ καὶ παρετήρησεν αὐτὴν ἐπί τινα ὥραν σιωπηλὸς καὶ ἀκίνητος, κρατῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ δίοπτρά του ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ῥάβδον του καὶ τὸν πῖλόν του.

— Δὲν μὲ ἠπάτησαν, εἶπε τέλος χωρὶς νὰ στραφῇ καὶ ὡσεὶ καθ' ἑαυτὸν ὁμιλῶν. Εἶναι τὸ ἰδανικὸν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐφανταζόμην, εἶναι πραγματικῶς ἔργον μεγάλου καλλιτέχνου.

Ταῦτα λέγων ὁ Ἄγγλος ἀνέῳξε τὸ χαρτοφυλάκιόν του, καὶ λαβὼν ἐξ αὐτοῦ χαρτονομίσματά τινα κατέθεσεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντος.

— Ὄχι, κύριε, ὄχι! ἀνέκραξεν ὁ Μαυρίκιος. Μὲ τὴν ἀδειάν σας θὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν προσυμφωνηθεῖσαν τιμήν. Λάβετε ὀπίσω τὰ χαρτία ταῦτα. Ἄλλως τε ἡ γενναιοδωρία σας εἶναι μα-

ταία, καθόσον ἅπασα ἡ περιουσία σας δὲν ἤθελεν ἐξαρκέσει ἵνα πληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπως ἐγὼ τὸ ἐκτιμῶ.

Ταῦτα ἀκούων ὁ σὶρ Ἔδουαρδ, πρῶτον ἤδη ἠτένισε τὸν γλύπτην. Εἰ καὶ ὁ Μαυρίκιος ἔφερε τὴν ἐργατικὴν αὐτοῦ στολήν, ὁ βαρωνέτος βλέπων τὰς λευκὰς αὐτοῦ χεῖρας, τὸ εὐγενὲς τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου καὶ τὸ ὑπερήφανον τῆς στάσεως, ἐνόησεν εὐκόλως ὅτι δὲν ἦτο ἁπλοῦς ἐργάτης, καθόσον μάλιστα διεκρίνετο καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν πλουσίων διὰ τοῦ ὕψους τῶν ἰδεῶν. Θορυβηθεὶς κατά τι καὶ ταραχθείς, δὲν ἠθέλησε ν' ἀποσυρθῇ πρὶν ἢ ζητήσῃ συγγνώμην διὰ τὴν ὅλως βρετανικὴν εἴσοδον αὐτοῦ. Καθήσας λοιπὸν μετ' οἰκειότητος ἐπὶ τῆς κλίνης χρησιμευούσης συγχρόνως καὶ ὡς ἀνάκλιντρον, συνδιελέχθη μετὰ τοῦ Μαυρικίου μετὰ χάριτος, ἣν σπανίως ἀπαντᾷ τις παρὰ τοῖς υἱοῖς τῆς Ἀλβιόνος. Ὡμίλησε δὲ μετὰ φιλοκαλίας περὶ τῆς τέχνης ὡς ἄνθρωπος γινώσκων καὶ ἐκτιμῶν αὐτήν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ νέος καλλιτέχνης ἐφάνη ψυχρὸς καὶ σιωπηλὸς καὶ συνεσταλμένος, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐφείλκυσεν αὐτὸν τὸ ἀφελὲς τῶν λόγων καὶ τῶν τρόπων τοῦ Ἄγγλου, ἐν τῷ μικρῷ δ' ἐκείνῳ δωματίῳ παρὰ τὸν ὀκρίβαντα, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπὶ τοῦ πατώματος κειμένων ξύλων συνδιελέχθησαν ὡς ἐν αἰθούσῃ, ἀκουσίως δὲ ὁ μὲν προσεπάθει ν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἔζησε πάντοτε διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν του, καὶ ὅτι οὐδὲν ἠγνόει τῆς περὶ τὸν πλοῦτον πολυτελείας, ὁ δ' ἕτερος ὅτι καίτοι πλούσιος, κατενόει τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς εὐφυΐας, συνεζήτησαν δὲ καὶ σπουδαῖα ζητήματα. Ἀκούων τὸν Μαυρίκιον ὁ σὶρ Ἔδουαρδ εἶδεν ὅτι ἦτο ὅμοιός του, ἀκούων τὸν σὶρ Ἔδουαρδ ὁ Μαυρίκιος ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ πενία δὲν ἔχει μόνη τὸ προνόμιον τῆς συνέσεως, ὅτι δὲ ὅλαι αἱ τάξεις ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης μέχρι τῆς ταπεινοτάτης παρέχουσι γόνιμα διδάγματα εἰς τὰς ψυχὰς τὰς βουλομένας νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῶν. Ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς ἁγίας δουκίσσης τῆς Θυριγγίας, ὁ βαρωνέτος διηγήθη ὅτι ἡ μήτηρ του ἔφερεν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ γλυκὺ τῆς Ἐλισάβετ ὄνομα, ὁ δὲ Μαυρίκιος εἶπεν ὅτι καὶ ἡ ἰδική του μήτηρ ἀποθανοῦσα νέα καὶ αὐτὴ ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἡ δὲ σύμπτωσις αὕτη καίτοι ἀσήμαντος παρήγαγε μεταξύ των εἶδος συμπαθείας. Τέλος μετὰ παρέλευσιν δύω ὡρῶν ἀπεχωρίσθησαν σχεδὸν φίλοι.

Ἡ δ' οὕτως ἀρξαμένη φιλία δὲν ἔμεινε μέχρι τούτων. Πλούσιος ὢν ἄνευ τύφου, σοβαρὸς ἄνευ δυστροπίας, κοινωνικός, φιλόφρων καὶ εὐφυής, ὁ σὶρ Ἔδουαρδ ἦτο εἷς ἐκ τῶν Ἄγγλων ἐκείνων, οὓς ἀπαντᾷ ἐνίοτε ὁ γεννηθεὶς εὐδαίμων. Ἐθεωρεῖτο γενικῶς ὡς ἰδιότροπος, καὶ τοιοῦτος ἦτο ἀληθῶς. Ὑψηλόφρων καὶ ἀκέραιος τὸν χαρακτῆρα, γενναῖος καὶ ἱπποτικός, ἐπιρρεπὴς δὲ εἰς τὴν αὐταπάρνησιν, εἶχεν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὸ αἴσθημα τὸ ὠθοῦν τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς εἰς τὸ νὰ κρύπτωσι τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὁποῖα ἐπεδαψίλευσεν αὐταῖς ἡ τύχη καὶ ἡ καταγωγή, ὅπερ δὲ δυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν τὴν αἰδῶ τοῦ πλούτου. Εὐτυχέστερος ὢν καὶ καρτερικώτερος τοῦ Μαυρικίου, εἶχε διέλθει τὰς θυέλλας τῆς νεότητος χωρὶς ν' ἀπολέσῃ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἁγνότητα. Τὸ ναυάγιον τῶν ἐλπίδων του δὲν εἶχεν ἀποτρέψει αὐτὸν τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Δὲν εἶχε λάβει ἀφορμὴν ὡς ὁ Μαυρίκιος ἐκ χυδαίων τινῶν ἀτυχημάτων, ὅπως ἐξυβρίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. Γνωρίσας τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἐνόμισεν ἀναγκαῖον οὔτε νὰ τοὺς μισήσῃ οὔτε νὰ τοὺς περιφρονήσῃ, εἶχε δὲ τὴν πεῖραν σοφοῦ, τὸν ἐνθουσιασμὸν ποιητοῦ καὶ τὴν ἀθωότητα παιδίου, συνενῶν διὰ σπανίου τινὸς προνομίου δύω προτερήματα, τὰ ὁποῖα συνήθως ἀποκλείουσιν ἄλληλα. Εἶχε πλουτίσει πρὸς τούτοις τὸν νοῦν αὐτοῦ διὰ τῆς μελέτης καὶ τῶν περιηγήσεων, κεκτημένος δὲ ἔκτακτον φιλοκαλίαν περὶ τὰς τέχνας, ἐτίμα τὴν ἱκανότητα καὶ ἐλάτρευε τὴν μεγαλοφυΐαν. Πρό τινων ἐτῶν διήρχετο τὸν χειμῶνα ἐν Παρισίοις, συναναστρεφόμενος καλλιτέχνας τινὰς ἐκλεκτούς. Αἱ διασκεδάσεις δὲν τὸν εἵλκυον, σπανιώτερον δ' ἔβλεπέ τις αὐτὸν ἐν ταῖς αἰθούσαις ἢ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις.

Ἐπεσκέφθη συχνάκις τὸν Μαυρίκιον ἐρχόμενος μετὰ μεσημβρίαν, ἐκάθητο δὲ ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ἐκάπνιζε συνομιλῶν μετ' αὐτοῦ, ἐνῷ ἐκεῖνος εἰργάζετο ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντός του. Ἐνίοτε ὁ σὶρ Ἔδουαρδ ἠγείρετο ὅπως παρατηρήσῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ φίλου του, ἄλλοτε ὁ Μαυρίκιος, καταθέτων τὰ ἐργαλεῖά του, ἤναπτε σιγάρον καὶ ἐκάθητο πλησίον του. Ἀμφότεροι ᾐσθάνοντο ἀληθῆ πρὸς ἀλλήλους φιλίαν, ὁ δὲ Μαυρίκιος ἐνεπιστεύετο αὐτῷ κατ' ὀλίγον τὰ καθ' ἑαυτόν, σιωπῶν μὲν περὶ τῶν παρεκτροπῶν τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ βίου, ἀλλ' ὁμιλῶν προθύμως περὶ τῆς ἀδελφῆς του, ἥτις ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ εἰργάζετο. Φύσις τρυφερὰ καὶ ποιητική, ὁ σὶρ Ἔδουαρδ ἤκουεν ἀσμένως τὰς περὶ τοῦ ἀδελφικοῦ τούτου βίου διηγήσεις, ἀλλὰ καίτοι ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὴν νεαρὰν ταύτην ἀδελφήν, ἐξ ἀβροφροσύνης δὲν ἐτόλμα νὰ παρακαλέσῃ τὸν Μαυρίκιον νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς αὐτήν· παράδοξον δ'εἰπεῖν, ὁ Μαυρίκιος καίτοι ἀγαπῶν εἰλικρινῶς αὐτόν, ἐτήρει ἀπόλυτον περὶ τούτου σιωπήν, ὡς εἰ προέβλεπεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς εὐδαιμονίας του. Φεῦ! οὐδεὶς ἀποφεύγει τὸ πεπρωμένον. Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν ὁ βαρωνέτος εὑρίσκετο ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ Μαυρικίου, ἡ Μαγδαληνὴ εἰσῆλθεν. Ὁ Μαυρίκιος τῇ εἶχε πολλάκις ὁμιλήσει περὶ τοῦ νέου φίλου του, ἡ δὲ νεᾶνις, ἥτις μετὰ χαρᾶς ἔβλεπεν ἀναθάλλοντα τὰ καλὰ αἰσθήματα ἐν τῇ ἐρημωθείσῃ αὐτοῦ καρδίᾳ, ἐπεδοκίμαζε τὴν φιλίαν του ταύ-

την. Ἐνώπιον τοῦ σὶρ Ἔδουαρδ ἡ Μαγδαληνὴ ἐφάνη ὅ,τι ἦτο πραγματικῶς, ὅπως δὲ εὐχαριστήσῃ τὸν ἐξάδελφόν της, ἐπέδειξε μείζονα ἴσως φιλοφροσύνην ἢ ὅτι ἀπήτει πρώτη συνέντευξις, ἀπεσύρθη δὲ μετὰ μίαν ὥραν ἀφίνουσα τὸν σὶρ Ἔδουαρδ καταγοητευμένον.

— Εἴχετε δίκαιον, κύριε, ἀνέκραξε μετ' ἐνθουσιασμοῦ, εἴχετε δίκαιον νὰ ἐξυμνῆτε τὴν ἀδελφήν σας· φρονῶ μόνον ὅτι ψυχρῶς μοὶ ὡμιλήσατε περὶ τῶν παρθενικῶν αὐτῆς θελγήτρων καὶ τῆς χάριτος. Ποτὲ ἀγνοτέρα ψυχὴ δὲν διέλαμψεν ἐπὶ γλυκυτέρας μορφῆς. Δὲν ἀπορῶ ὅτι τόσον εὐκόλως ἐκτελεῖτε ἀριστουργήματα, τὸ κάλλος τοῦ πρωτοτύπου ἐξηγεῖ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ καλλιτέχνου. Φίλε μου, ἡ τύχη ἐφάνη ἧττον ἀπηνὴς πρὸς ὑμᾶς ἢ ὅτι ἐνόμιζον, ἀφίνουσα ὑμῖν τοιοῦτον πολύτιμον θησαυρόν.

Ἔλεγεν, ὁ δὲ Μαυρίκιος δὲν διέκοψεν αὐτόν· κύπτων ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντος ἐβασάνιζε τεμάχιον ξύλου, οὐδ' ἐφαίνετο ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ σὶρ Ἔδουαρδ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, διαρκοῦντος τοῦ δείπνου καὶ κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἑσπέρας, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐγένετο λόγος ἐν τῷ δωματίῳ τῆς Μαγδαληνῆς ἢ περὶ τοῦ βαρωνέτου. Διὰ τοῦ εὐγενοῦς τῶν τρόπων, τῆς περὶ τὴν ὁμιλίαν λεπτότητος καὶ τοῦ φυσικοῦ τῶν ἰδεῶν ὕψους, ὁ σὶρ Ἔδουαρδ εἶχε κινήσει τὴν συμπάθειαν τῆς νεάνιδος, ἥτις μὴ ἀποκρύπτουσα τὰς ἐντυπώσεις της, συνέχαιρε τῷ ἐξαδέλφῳ ἀποκτήσαντι τοιοῦτον φίλον, καθότι αἱ γυναῖκες αἱ ἀγαπῶσαι ἡμᾶς θαυμασίως πως μετρῶσι καὶ ἐκτιμῶσι δι' ἑνὸς μόνου βλέμματος τὴν ἀξίαν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς προσφερομένης ἡμῖν φιλίας. Ἀφ' ἑτέρου ἡ Ὄρσολα, ἀπαντήσασα τὸν εὐγενῆ Ἄγγλον ἐπὶ τῆς κλίμακος, δὲν ἔπαυσεν ἐπαινοῦσα τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ, οὐδ' ἤθελε νὰ πεισθῇ ὅτι ἦτο Ἄγγλος. Τέλος ὁ Μαρσώ, ὅστις ἐγνώριζε πρὸ πολλοῦ τὸν σὶρ Ἔδουαρδ, ἀνέφερε γενναίας τινὰς πράξεις αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐνεποίησαν μεγίστην ἐντύπωσιν εἰς τὴν Μαγδαληνήν, ἐνῷ ἡ Ὄρσολα διὰ κραυγῶν ἐξεδήλου τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτῆς καὶ τὴν συγκίνησιν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συναυλίας ταύτης τῶν ἐπαίνων ὁ Μαυρίκιος ἐσιώπα, ἔπασχε δὲ καίτοι μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν καχεξίαν, τὴν ὁποίαν ᾐσθάνετο· ἔπασχεν, ὡς πάσχουσι τὰ ἄνθη προσεγγιζούσης τῆς θυέλλης, εἰ καὶ ὁ οὐρανὸς εἶναι αἴθριος, οὐδὲν δὲ νέφος ἀμαυροῖ εἰσέτι αὐτόν.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης ὁ σὶρ Ἔδουαρδ ἐπεσκέπτετο ἐλευθέρως τὴν Μαγδαληνήν. Σύντομοι κατ' ἀρχὰς καὶ σπάνιαι, αἱ ἐπισκέψεις αὐτοῦ ἔγειναν ἀνεπαισθήτως μακραὶ καὶ συχναί, ἤρχετο δὲ τὴν ἡμέραν καὶ πολλάκις ἐπανήρχετο τὴν ἑσπέραν. Ἡ Μαγδαληνὴ ὑπεδέχετο αὐτὸν μετ' εὐμενοῦς προθυμίας, οὐδὲ προσεπάθει ν' ἀποκρύψῃ τὴν εὐχαρίστησιν αὐτῆς. Ὁ Μαυρίκιος ἔβλεπε τὸν βαρωνέτον ἀνησύχως, παρετήρει δ' ἐνίοτε ἀμφοτέρους μετὰ ζηλοτυπίας, αἰσθανόμενος πρὸς τὸν φίλον του ὑπόκωφον ὀργήν, ἣν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἴδιος. Μετ' οὐ πολὺ τῷ ἐφάνη ὅτι ἡ ἐξαδέλφη του ἦτο ψυχροτέρα πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς τὸν ξένον, παρετήρησε δὲ ὅτι οὗτος δὲν ἐποιεῖτο πλέον λόγον περὶ τῆς περιηγήσεως, ἣν συνήθως ἐξετέλει κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ ἔτους. Ἐσπέραν τινὰ τὸν ἠρώτησε περὶ τούτου, ὁ βαρωνέτος ἀπεκρίθη ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν ν' ἀναχωρήσῃ, ὁ δὲ Μαυρίκιος ἐνόμισεν ὅτι εἶδε τὴν Μαγδαληνὴν εὐχαριστοῦσαν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ διὰ μειδιάματος. Ἡ κατέχουσα αὐτὸν ἀόριστος καὶ μυστηριώδης καχεξία ἔλαβεν ἐπὶ τέλους χαρακτῆρα σπουδαῖον καὶ ἐπίφοβον. Ὁ Μαυρίκιος ἐζήτει τὴν ἐρημίαν, οὐδ' ἔστεργε πλέον τὴν ἐργασίαν. Ἄγνωστον πάθος κατέτηκεν αὐτόν. Τὸ πρὸ πάντων παράδοξον εἶναι ὅτι ἡ Μαγδαληνή, ἡ τοσοῦτον ἄλλοτε προσεκτικὴ καὶ ὀξυδερκής, δὲν ἐφαίνετο παρατηροῦσα τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἐξαδέλφου της, ὡς ἐὰν μὴ ἔβλεπεν ἄλλον ἢ τὸν σὶρ Ἔδουαρδ.

Ἡμέραν τινά, καθ' ἣν ἐκάθητο τεθλιμμένος καὶ καταβεβλημένος, μετὰ φρίκης δ' ἐξετάζων ἑαυτόν, ὁ Μαυρίκιος εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν Ἄγγλον σοβαρώτερον τοῦ συνήθους. Ὁ σὶρ Ἔδουαρδ ἐκάθησε πλησίον του, χωρὶς δὲ ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα, ἤρξατο χαράττων διὰ τῆς ῥάβδου του ἐπὶ τοῦ πατώματος ἀοράτους κύκλους, ὡς ἄνθρωπος ἔχων σπουδαῖόν τι νὰ εἴπῃ, μὴ γινώσκων δὲ πῶς ν' ἀρχίσῃ, ἐνῷ ὁ Μαυρίκιος προσέβλεπεν αὐτὸν ἀνησύχως, ὡς προβλέπων ὅτι ἔμελλε νὰ ἐνσκήψῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἡ θύελλα, ἧς πρὸ μηνὸς ᾐσθάνετο τὴν ἐπήρειαν.

— Μαυρίκιε, εἶπεν ἐπὶ τέλους μετὰ τῆς ἐρασμίας συστολῆς, ἥτις τοσοῦτον ἁρμόζει εἰς τὸν πλοῦτον ἀποτεινόμενον πρὸς τὴν πενίαν, ἠγάπων τὴν ἀδελφήν σου πρὶν ἢ τὴν γνωρίσω. Ἀκούων σε ὁμιλοῦντα περὶ αὐτῆς, τὴν ἠγάπησα, συνέχεον δὲ ἀμφοτέρους ὑμᾶς εἰς ἓν αἴσθημα φιλίας καὶ σεβασμοῦ. Τὴν ἐγνώρισα, τὸ δ' αἴσθημά μου τοῦτο ταχέως μετετράπη εἰς ἔρωτα. Ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως; Κρῖνε καὶ ὁ ἴδιος. Ἐὰν ἡ ἀξιέραστος αὕτη κόρη δὲν ἦτο ἀδελφή σου, ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν ἴδῃς καὶ νὰ μὴ τὴν λατρεύσῃς; Εὐγενεῖς νέοι, οὐδὲν περὶ τῆς οἰκογενείας σας οὔτε περὶ τῆς τύχης σας γνωρίζω, ἀλλ' εἶδον πῶς ζῆτε καὶ τοῦτό μοι ἀρκεῖ. Διὰ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὑπέστητε τὴν δυστυχίαν, ἀπεδείξατε ὅτι εἶσθε ἄξιοι τοῦ πλούτου, καὶ ἐγὼ δὲ νομίζω ἀπέδειξα ὅτι δὲν εἶμαι ἀνάξιος τῆς πενίας. Μαυρίκιε, εἴμεθα φίλοι, θέλεις νὰ γείνωμεν ἀδελφοί;

Ὠχρότερος τοῦ θανάτου ὁ Μαυρίκιος ἔτεινεν εἰς τὸν βαρωνέτον τὴν ψυχρὰν αὐτοῦ χεῖρα.

— Σὶρ Ἔδουαρδ, ἀπήντησε διὰ φωνῆς ἠλλοιωμένης, ἣν προσεπάθει νὰ καταστήσῃ ἀτάραχον, οἱ λόγοι σου ἡμᾶς τιμῶσι καὶ τοὺς τρεῖς ἐξ ἴσου βεβαιώθητε ὅτι βαθέως μὲ συγκινοῦσιν, ἀλλ' ἡ Μαγδαληνή, ἀλλ' ἡ ἀδελφή μου. . . . βεβαίως σὲ ἀγαπᾷ, ἔχεις τὴν συγκατάθεσίν της ἢ τοὐλάχιστον γνωρίζεις τὰ αἰσθήματά της;

— Ὄχι, φίλε μου, ὄχι, δὲν ἠξεύρω ἂν μὲ ἀγαπᾷ, ἀπήντησε μετριοφρόνως ὁ σὶρ Ἔδουαρδ, ἀλλὰ πιστεύω σταθερῶς εἰς τὸ ἐπαγωγὸν τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτος, καὶ λέγω ὅτι ἴσως δι' ἐπιμόνου ἀγάπης καὶ ἀπεριορίστου ἀφοσιώσεως θὰ κατορθώσῃ ἡ καρδία μου νὰ προσελκύσῃ τὴν καρδίαν, ἣν ἐξέλεξεν.

— Ἀλλ' ἡ Μαγδαληνὴ γνωρίζει ὅτι τὴν ἀγαπᾷς;

— Δὲν πιστεύω νὰ μὲ βλέπῃ μετὰ δυσαρεσκείας, ἀλλ' ἐγὼ οὔτε διὰ τῶν χειλέων οὔτε διὰ τῶν βλεμμάτων ἐξέφρασα ποτὲ αὐτῇ τὸν ἔρωτά μου. Πρὶν ἢ ζητήσω τὴν συγκατάθεσίν της, ἐνόμισα καθῆκόν μου νὰ ζητήσω τὴν ἰδικήν σου.

— Εὖγε! εἶπεν ὁ Μαυρίκιος. Δὲν μανθάνω τώρα πρῶτον τί ἀξίζεις, πρὸ πολλοῦ ἔχεις τὴν φιλίαν μου καὶ τὴν ὑπόληψίν μου. Θὰ ἐρωτήσω τὴν Μαγδαληνήν, ἐὰν δὲ δέχεται τὴν πρότασίν σου, σοὶ ὑπόσχομαι ἐκ τῶν προτέρων ὅτι οὐδὲν θὰ παρεμβάλω πρόσκομμα εἰς τὴν εὐτυχίαν σου.

Ὁ βαρωνέτος ἀπεσύρθη ἔχων τὴν καρδίαν πλήρη γλυκείας ἐλπίδος. Ἠγάπα μὲν τὴν Μαγδαληνήν, ἀλλ' ἠγάπα καὶ τὸν Μαυρίκιον, ὅ,τι δὲ πρὸ πάντων ἤρεσκεν εἰς τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, ἦτο ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἀποζημιώσῃ ἀμφοτέρους διὰ τὴν ἀδικίαν τῆς τύχης, ἀποδίδων αὐτοῖς ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὴν θέσιν, ἣν εἶχον στερηθῆ.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΥΤΣΟΥ.

ΑΙ ΟΔΥΝΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἡ ἱστορία διδάσκει, ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι συχνάκις ἄρευκτος, ὅτε ἀναγκαίως προκύπτει ἐκ τῆς ἀναποδράστου φορᾶς τῶν πραγμάτων, ἐκ τῶν συγκρουομένων συμφερόντων τῶν λαῶν, ἑνὶ λόγῳ ἐκ τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως διαγωνισμοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ φαινόμενον τοῦ πολέμου παρετηρήθη εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Περιγράφων τὴν γενικὴν ἄποψιν τῶν μεγάλων ἐρήμων (*Εἰκόνες τῆς φύσεως*), ὁ μέγας **Humbolt** ἐκφέρει τὰς ἑξῆς ὡραίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου σκέψεις. «Ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς παρατηροῦμεν ἐν ταῖς *στέππαις* (ταῖς μεγάλαις πεδιάσι), τὴν τίγριν καὶ τὸν κροκοδειλον πολεμοῦντας κατὰ τῶν ἀγρίων ἵππων καὶ βοῶν, βλέπομεν ἀφ' ἑτέρου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν, τῶν περιοριζόντων τὰς ἐρήμους ἐκείνας ἐκτάσεις ὥς τις πεφυτευμένη παραλία, τὸν ἄνθρωπον συνεχῶς ὡπλισμένον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. Φυλαί τινες πίνουσι τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν μετὰ φρικώδους ἀπληστίας· ἄλλαι δὲ φυλαί, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν ἄοπλοι πλὴν ἀείποτε ἕτοιμοι πρὸς τὸν φόνον, φονεύουσι διὰ τοῦ δηλητηρίου δι' οὗ ἔβαψαν τὸν ἑαυτῶν ἀντίχειρα. Διὰ τοῦτο ὁσάκις ἀσθενέστεραι φυλαὶ διέρχωνται διὰ τῶν ἀμμωδῶν ἐρήμων, φροντίζουσιν ὅπως ἐξαφανίζωσι τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς των. Οὕτω λοιπὸν παρατηροῦμεν τὸν ἄνθρωπον, εἴτε λάβωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐσχάτην βαθμίδα τῆς ζωώδους ἀγριότητος, εἴτε εἰς τὸν κολοφῶνα τοῦ πολιτισμοῦ, παρασκευάζοντα ἀείποτε ἑαυτῷ βίον πλήρη δοκιμασιῶν. Οὕτω, ὁ περιηγητὴς ὁ περιερχόμενος τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν ἀπαντᾷ ἀπανταχοῦ, ὅπως ὁ ἱστορικὸς ὁ διερχόμενος διὰ μέσου τῶν παρελθόντων αἰώνων, τὸ μονότονον καὶ ἀπελπιστικὸν θέαμα τῶν διχονοιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους».

Πλὴν ἡ ἱστορία διδάσκει ἡμᾶς ἐπίσης, ὅτι συχνότατα ἔλαβον χώραν πόλεμοι οὐδόλως ἄφευκτοι, οὐδόλως ἐκ τῆς φορᾶς καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλόμενοι, ἀλλὰ προκληθέντες ἐκ τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων ἐγωϊστῶν ἡγεμόνων ἢ ὑπουργῶν, ἢ ἐκ τῆς κουφότητος ὄχλου ἀγομένου πάντοτε ὑπὸ ὑπερφιλαύτων δημαγωγῶν. Τοιοῦτος λόγου χάριν μωρὸς πόλεμος, ἐπιβληθεὶς ὑπὸ καταδημαγωγουμένου ὄχλου εἰς τὰς νοήμονας ἀνωτέρας τάξεις, ἐγένετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ καταστρεπτικὴ κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατεία τῷ **413** π. Χ.

Κατὰ τοιούτων ἐγωϊστικῶν ἢ ἀπερισκέπτων τάσεων ἀντιστρατεύεται ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη, ἐπιτελοῦσα ἔργον πρακτικὸν καὶ μὴ ἐπιδιώκουσα τὰ ἀδύνατα. Φωτίζουσα ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας περὶ τῶν πραγματικῶν ὅρων τῆς προόδου καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν ἐθνῶν καὶ περὶ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου, προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν. Εἰς ἐποχὰς καθ' ἃς αἱ οἰκονομικαὶ γνώσεις ἦσαν εἰς τὰ σπάργανα, ἐπιστεύετο ὅτι ὅρος ἀπαραίτητος τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ πλούτου τῶν πολιτειῶν εἶναι ἡ διὰ τῆς κατακτήσεως αὔξησις τῶν ὁρίων. Πλὴν σήμερον εἶναι γνωστὸν ὅτι ἄλλοι εἰσὶν οἱ ὅροι τοῦ μεγαλείου τῶν ἐπικρατειῶν, συχνάκις δὲ καὶ ὅλως ἀντίθετοι πρὸς τὴν διὰ τῆς κατακτήσεως αὔξησιν. «Αἱ πολιτικαὶ πρόοδοι, -ἤτοι ἡ βελτίωσις τῶν πολιτικῶν ἠθῶν-, λέγει σύγχρονος ἐπιφανὴς δημοσιολόγος, αἱ οἰκονομικαὶ πρόοδοι, καὶ αἱ ἠθικαὶ πρόοδοι αὐξάνουσι τὴν δύναμιν τῶν ἐθνῶν μετὰ ταχύτητος μεγίστης χωρούσης κατὰ λόγον γεωμετρικόν. Ἡ αὐτὴ ἔκτασις πλὴν μετὰ πληθυσμοῦ διπλοῦ, ὁ αὐτὸς πληθυσμὸς πλὴν μετ' εὐεξίας γενικωτέρας καὶ μετὰ μέσων ἀφθονωτέρων, τὰ αὐτὰ πλούτη πλὴν εἰς χεῖρας λαοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἐλευθέρου, ἀποφέρουσιν ἀποτελέσματα πολὺ μεγαλήτερα καὶ εἰς διαστάσεις πολὺ εὐρυτέρας ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἤθελέ τις εἰκάσει ἐκ μόνης τῆς παραβολῆς τῶν ἀριθμῶν». (**Maurice Block, L'Europe politique et sociale**).

Παρατηρεῖται ἀπό τινος εἴς τε τὰς κυβερνήσεις καὶ εἰς τὰς λοιπὰς κοινωνικὰς τάξεις τῆς Εὐρώπης πνεῦμα μᾶλλον περιεσκεμμένον καὶ ἐπιφυλακτικὸν εἰς τὰ θίγοντα τὸν πόλεμον ζητήματα, πνεῦμα οὐσιωδῶς διάφορον τῶν ἐπιπολαίων καὶ οἰκτρῶν ἐκείνων παραφορῶν, ὧν παρέστημεν μάρτυρες εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ τελευταίου γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Ὀφείλεται δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τὴν μεγίστην ἐντύπωσιν, ἣν παρήγαγον εἰς κοινωνίας πεφωτισμένας αἱ φοβεραὶ σκηναὶ τῶν τελευταίων πολέμων, καὶ εἰς τὰς δημοσιεύσεις τῶν στρατιωτικῶν ἰατρῶν καὶ τῶν μελῶν τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*, αἵτινες κατέστησαν βαθυτέρας καὶ διαρκεστέρας τὰς ἐντυπώσεις ταύτας δι'ἀκριβῶν καὶ λεπτομερῶν περιγραφῶν τῶν ὀδυνῶν τοῦ πολέμου.

Τοιαύτη τις ἀξιόλογος δημοσίευσις ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Βρυξέλλαις ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ ἄρτι ἀποβιώσαντος καθηγητοῦ κ. Oger Laurent, δημοσιευσάντων ἐν φυλλαδίῳ, ἐπιγραφομένῳ *Τρεῖς ἑβδομάδες ἐν τοῖς νοσηλευτηρίοις*, τὰς συντόμους μὲν ἀλλὰ λίαν παραστατικὰς ἐντυπώσεις τούτου ὡς μέλους τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον τῷ 1870. Ἐν τῇ συντόμῳ ταύτῃ περιγραφῇ ὁ κ. Oger Laureut, ὅστις ἀποθανὼν εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του εἶχεν ἤδη διαπρέψει ὡς καθηγητὴς καὶ ὡς παιδαγωγός, δείκνυται κάτοχος ἐξόχου συγγραφικῆς δεινότητος. Ὡς λίαν διδακτικὰ ἀποσπῶμεν ἐκ τοῦ εἰρημένου πονήματος τὰ κατωτέρω δύο κεφάλαια.

Η ΧΗΡΑ ΤΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ.

Ὦ! Ὁ πόλεμος εἶναί τι ἀσεβές. Θέλω ἀφηγηθῆ σκηνὴν φρικώδη συμβᾶσαν ἐν Forbach, τῆς ὁποίας θὰ διατηρήσω ἐπὶ μακρὸν τὴν ὀδυνηρὰν μνήμην.

Ἀξιωματικὸς Πρῶσσος ἐφονεύθη καὶ ἐτάφη μετὰ πολλῶν ἑκατοντάδων στρατιωτῶν ἐν μεγάλῃ τάφρῳ. Ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην ἡ σύζυγός του μαθοῦσα τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἔδραμεν εἰς Saarbruck. Ἤθελε ν' ἀνεύρῃ τὸ πτῶμα τοῦ συζύγου της, ἵνα μετακομίσῃ αὐτὸ εἰς τὸ οἰκογενειακὸν κοιμητήριον. Ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα ἡ ἀτυχὴς κατέβαλε τὰς ὀδυνηροτέρας προσπαθείας, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸ μέρος ἐν ᾧ ἐτάφη ὁ ἀτυχὴς σύζυγός της. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ δώσῃ αὐτῇ ἀκριβεῖς ἐπὶ τοῦ προκειμένου πληροφορίας. Ἦτο γνωστὸν ὅτι ἔκειτο ἐν τῇ πεδιάδι ἐκείνῃ, ἀλλ' ἠγνοεῖτο ἐν τίνι τάφρῳ ἐρρίφθη. Καὶ ὅμως ἡ σύζυγος ἤθελεν ἀνυπερθέτως ν' ἀνεύρῃ τὸ πτῶμα. Ἐπιτυχοῦσα τὴν ἄδειαν ν' ἀνοίξῃ τινὰς τάφους, παραλαμβάνει ἐξ ἐργάτας καὶ ὑπόσχεται αὐτοῖς 300 τάλληρα, ἐὰν κατορθώσωσι ν' ἀνεύρωσι τὸ πτῶμα τοῦ συζύγου αὐτῆς.

«Ἔλθετε, ἔλεγε, θὰ ἀναζητήσωμεν ὁμοῦ τὸ πτῶμα.... Θὰ σᾶς βοηθήσω εἰς τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἐργασίαν... Θέλω νὰ τὸν ἀσπασθῶ ἀκόμη!... Καϋμένε μου Ἐρρίκε, ποῦ εἶσαι; Ἐρρίκε! Ἐρρίκε! ἀπάντησόν με!....»

Ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα πτώματα ἐξετάφησαν πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐζήτουν. Ἡ δυστυχὴς σύζυγος μένει συνεχῶς παρὰ τοὺς νεκρωσίμους ἐργάτας, ἐπιθεωροῦσα πάντα τὰ σεσηπότα ταῦτα σώματα, κύπτουσα ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἀναπνέουσα τὴν παρ' αὐτῶν ἐκπεμπομένην δυσωδίαν. Τέλος ἀνακαλύπτει τὸν σύζυγόν της ἐν τῇ μεγάλῃ τάφρῳ, καὶ ἀναγνωρίζει αὐτὸν ἐκ τοῦ γαμηλίου δακτυλίου, τὸν ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν δάκτυλον.

«Αὐτὸς εἶναι! Εἶναι ὁ Ἐρρίκός μου!», ἀνεφώνησε, καὶ ἔξαλλος ὑπὸ τῆς λύπης ρίπτεται ἐπὶ τοῦ σκελετώδους πτώματος καὶ περισφίγγει αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας της!

Ἀτυχὴς γυνή! Πῶς δὲν κατεβλήθη ὑπὸ τὸ βάρος τοσούτων συγκινήσεων;...Πῶς δὲν ἀπέθανεν ἑκατοντάκις εἰς τὴν ὄψιν τῶν σεσηπότων ἐκείνων πτωμάτων;.... Τίς θέλει ποτὲ δυνηθῆ νὰ ἐκφράσῃ τί ᾐσθάνθη ἐν τῇ ψυχῇ της κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἑκταφῶν ἐκείνων, αἵτινες διήρκεσαν ὀκτὼ ἡμέρας;

ΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ.

Τὴν 8 Σεπτεμβρίου περὶ τὰς τέσσαρας μετὰ μεσημβρίαν εἶδον παρελαύνουσαν πρὸ τοῦ ἡμετέρου χειρουργείου λυπηροτάτην συνοδίαν, τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ Mac-Mahon, ἀναχωροῦν εἰς Γερμανίαν. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι εἶχον διέλθει πλείστας νύκτας ἐν ὑπαίθρῳ, ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν βροχὴν καὶ στερούμενοι πάσης σχεδὸν τροφῆς, ἐφαίνοντο δὲ εἰς ἄκρον καταβεβλημένοι. Εἶχον ἀφοπλισθῆ πάντες, οἱ πλεῖστοι δ' αὐτῶν ἐστηρίζοντο ἐπὶ ῥάβδων καὶ προεκάλουν τὰ δάκρυα τῶν συναντώντων αὐτοὺς διὰ τοῦ κατηφοῦς ἅμα δὲ καὶ ὑπερηφάνου βαδίσματός των.

Παρατηρήσαντες ὅτι τὰ εὐγενῆ ταῦτα τοῦ πολέμου θύματα ἐδέχοντο μετ' εὐγνωμοσύνης τὰ τρόφιμα καὶ τὰ σιγάρα, τὰ ὁποῖα καλοκἀγαθοί τινες ψυχαὶ τοῖς προσέφερον καθ' ὁδὸν, ἐσπεύσαμεν εἰς τὸ χειρουργεῖον ἐγὼ καὶ δύω σύντροφοί μου καὶ ἐλάβομεν ἄρτον, τὸν ὁποῖον κόπτοντες ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου προσεφέρομεν εἰς ὅσους μᾶς ἐπέτρεπον οἱ συνοδεύοντες στρατιῶται νὰ πλησιάσωμεν. Εἶδον συνταγματάρχας ὑπὸ τῆς λύπης καὶ τῶν στερήσεων κατεσκληκότας, τείνοντας τὴν χεῖρα ὅπως λάβωσι τεμάχιον ἄρτου, ἀφοῦ ἀπέμασσον δάκρυ ἐπὶ τοῦ γηραιοῦ αὐτῶν μύστακος πεσόν, εἶτα δὲ μοιράζοντας τὴν μικρὰν αὐτῶν μερίδα μετὰ τῶν συναιχμαλώτων των. Εἶδον πολλοὺς πέμποντας ἡμῖν ἀσπασμὸν διὰ τῆς χειρὸς πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης των. Τὸ θέαμα τοῦτο ἦτο ἀληθῶς ἀλγεινότατον. Ἐβλέπομεν 800 περίπου ἀξιωματικοὺς παντὸς βαθμοῦ, οἵτινες ὑπὸ τῆς τύχης προδοθέντες ἠναγκάζοντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατακλυσθεῖσαν πατρίδα, ὅπως φάγωσι τὸν πικρὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἄρτον ἐν τοῖς φρουρίοις τῆς Γερμανίας.

Καθῆκον θεωρῶ νὰ προσθέσω ἐνταῦθα, ὅτι οἱ Πρῶσσοι στρατιωτικοὶ οἱ συνοδεύοντες τοὺς νενικημένους, ἐφαίνοντο φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς καλῶς. Εἰς τοὺς τραυματίας καὶ εἰς ἐκείνους, οὓς εἶχεν ἐξασθενήσει ἡ πορεία, ἐπετράπη ν' ἀναβῶσιν ἐπὶ τῶν φορτηγῶν ἁμαξῶν τῶν φερουσῶν τὰ σκεύη. Ἡ θλιβερὰ αὕτη παρέλασις διήρκεσεν ἐπὶ εἴκοσι λεπτά.

Ἀφοῦ ἐξηντλήσαμεν ἣν εἴχομεν προμήθειαν ἄρτου καὶ σιγάρων, ἠναγκάσθημεν νὰ βλέπωμεν διερχομένους τοὺς τελευταίους, χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ τοῖς προσφέρωμέν τι. Τότε εἶδον τὸν ἀγαθὸν ἡμῶν ἱερέα κλαίοντα ἐκ τῆς συγκινήσεως, τὸν δὲ ἀνδρεῖον στρατηγὸν (ἀρχηγὸν τοῦ ἐν λόγῳ Βελγικοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ) ἀποσυρόμενον ὅπως κρύψῃ τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἀπέσπα αὐτῷ ἡ θέα τοσαύτης αἰσχύνης καὶ συμφορᾶς.

Ὁ φίλος μου ὁ δικηγόρος ἠγανάκτει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ ταπεινώσει τῶν γενναίων ἐκείνων στρατιωτῶν. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τοῦ Σεδὰν ἵσταντο εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν των, οἱ μὲν προσφέροντες τρόφιμα καὶ καπνὸν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους, ἄλλοι δὲ ἀποκαλύπτοντες τὴν κεφαλὴν ὅπως ἐπιδείξωσιν οὕτω πως τὸν πρὸς τὴν δυστυχίαν σεβασμὸν αὐτῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοὺς ἐχαιρέτιζον ὑψοῦντες τὰ κράνη των. Πολλὴν δὲ ὥραν ἀφοῦ ἀπεμακρύνθησαν, ζοφερὰ σιωπὴ ἐβασίλευεν εἰσέτι ἐν ταῖς ἀγυιαῖς, δι' ὧν εἶχον διέλθει.

Μετ' ὀλίγας ὥρας παρευρέθην εἰς σκηνὴν οὐχ ἧττον συγκινητικὴν ἐκείνης, ἣν ἀφηγήθην ἀνωτέρω. Ἑκατὸν περίπου στρατιῶται ἀποθνήσκοντες τῆς πείνης εἶχον ὁδηγηθῆ εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, ἐν ᾧ εἶχον μείνει ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας αἰχμάλωτοι, ὑπὸ ἀγαθῶν τινων ἀνθρώπων λαβόντων τὴν ἄδειαν νὰ σώσωσιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ θανάτου, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι αὐτῶν δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ φάγωσι τὴν διδομένην αὐτοῖς τροφήν. Ἡ ὀδύνη καὶ ὁ θάνατος ἀπεικονίζοντο ἐπὶ τῆς μορφῆς των. Πρόδηλον ἦτο ὅτι δὲν εἶχον πλέον δυνάμεις. Τινὲς αὐτῶν ἔκειντο ἐκτάδην ἐπὶ τῶν λίθων καὶ ἔκλειον τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς εἰ ἔλεγον «ἄφετέ με ν' ἀποθάνω». Πᾶσαι αἱ ἐκεῖ εὑρισκόμεναι γυναῖκες ἔκλαιον, οἱ δὲ ἄνδρες ἔλεγον, ὅτι ἔγκλημα ἦτο ν' ἀφήσῃ τις ἀνθρώπινα πλάσματα ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης. Δύω ἰατροὶ διένειμαν ῥακὴν μετὰ χλιαροῦ ὕδατος μεμιγμένην, τὸ δὲ φάρμακον τοῦτο ἐφαίνετο ἀναζωογονοῦν αὐτοὺς κατά τι.

Κατὰ τὴν ὀγδόην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν στρατιωτικός τις ἰατρὸς διέταξε νὰ ὁδηγήσωσι τοὺς ἄνδρας τούτους εἰς τὸν στρατῶνα. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἠγείροντο μετὰ δυσκολίας καὶ ἐπορεύοντο στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ βραχίονος συστρατιωτῶν ἄλλων, ἧττον καταβεβλημένων, ἀλλὰ τοὺς πλείστους ἠναγκάσθησαν νὰ μεταφέρωσιν ἐπὶ φορείων. Κύριός τις βλέπων μετ' ἐμοῦ τὸ θέαμα τοῦτο μοὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι τὴν ἐπαύριον καὶ τὰς ἑπομένας ἡμέρας ἠθέλομεν ἴδει διερχομένους τοὺς 60,000 αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους οἱ Πρῶσσοι ἀφοπλίσαντες περιέκλεισαν ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Μέσου σχηματιζομένῃ χερσονήσῳ, ἡμίσειαν λεύγαν μακρὰν τῆς πόλεως. Καὶ οὗτοι ἐκεῖθεν ἤρχοντο, προσέθηκεν, εἶναι οἱ ἀσθενέστεροι, ἀλλ' ἐκ τῆς θλιβερᾶς αὐτῶν καταστάσεως δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν πόσα δεινὰ ὑπέστησαν τὰ δυστυχῆ ταῦτα τοῦ πολέμου θύματα.

Τῷ ὄντι, τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν δεκάτην πρωϊνὴν ὥραν, μόλις εἴχομεν ἀποπερατώσει τὴν θεραπείαν τῶν τραυματιῶν ὅλων, ὅτε εἶδον προχωροῦν σῶμα ἢ μᾶλλον πλῆθὺν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἄλλοτε στρατιῶται. Πρῶσσοι καὶ Βαυαροὶ ἔχοντες τὰ ὅπλα ἐπὶ βραχίονος ἢ κρατοῦντες πιστόλια, συνώδευον αὐτούς. Οἱ τὴν συνοδίαν διευθύνοντες ἀξιωματικοὶ ἦσαν ἔφιπποι. Οὐδέποτε εἶδον ἀνθρώπους ἔχοντας οἰκτροτέραν ὄψιν. Ἐπορεύοντο ἐν ἀταξίᾳ στηριζόμενοι ἐπὶ μεγίστων ῥάβδων, ἦσαν δὲ ῥακένδυτοι καὶ ὑπὸ βορβόρου κεκαλυμμένοι. Τὰ πάντα ἐμαρτύρουν τὴν ἔνδειαν, τὰς στερήσεις, τὸν κόπον καὶ τὴν πεῖναν, καθότι ὄντως, ὡς εἶπον, οἱ δυστυχεῖς εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἥττης των ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Μέσου ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν βροχὴν, ἄνευ τροφῆς καὶ ἄνευ σκηνῶν. Πολλοὶ εἶχον ἀποθάνει.

Τὸ ἡμέτερον χειρουργεῖον εἶχε λάβει εὐτυχῶς τὴν προηγουμένην νύκτα 200 ἄρτους ἐκ καλοῦ ἀλεύρου παρὰ τῆς πόλεως τοῦ Ἀρλὼν σταλέντας, ὁ δὲ στρατηγὸς μᾶς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ διανείμωμεν 50 ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους. Δύω μεγάλα κάνιστρα πλήρη κεκομμένου ἄρτου ἐκομίσθησαν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου πρὸς διανομήν. Μόλις ἔδωκα τεμάχια τινά, οἱ δυστυχεῖς αἰχμάλωτοι παρατηρήσαντες ὅτι ὁ ἄρτος οὗτος τοῖς ἦτο προωρισμένος, ἐπέπεσαν κατ' ἐμοῦ ἢ μᾶλλον κατὰ τοῦ κανίστρου καὶ ἐκένωσαν αὐτὸ ἐν ἀκαρεῖ. Φρικώδης ἐπῆλθε τύρβη, μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας ἐξῆλθον αὐτῆς σῶος καὶ ἀβλαβής. Βλέποντες πόσον δύσκολος ἦτο ἡ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διανομὴ τῶν τροφίμων, ἀπεφασίσαμεν ἐγὼ καὶ ὁ φίλος μου νὰ ἀναβῶμεν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου.

Ἐκεῖθεν ἐξηκολουθήσαμεν τὴν διανομὴν ῥίπτοντες τὸν ἄρτον ἐν τῇ ἀγυιᾷ. Πλείονες τῶν πεντακοσίων αἰχμαλώτων ὕψωσαν συγχρόνως πρὸς ἡμᾶς χεῖρας ἱκετίδας κράζοντες· «Καὶ ἐγώ, Κύριε, ἀποθνήσκω τῆς πείνης, δὲν ἔφαγα ψωμὶ πρὸ πέντε ἡμερῶν!» Οἱ εὐτυχήσαντες νὰ λάβωσι πλέον τοῦ ἑνὸς τεμαχίου ἔβλεπον αὐτὸ ἀφαι-

ρούμενον ὑπὸ τῶν συναιχμαλώτων των, εἴποντο δὲ κραυγαὶ ὀργῆς, γρονθοκοπήματα καὶ πάλη. Τὸ θέαμα ἦτο ὀδυνηρὸν ἅμα καὶ αἰσχρόν. Οἱ στρατιῶται τῆς συνοδίας κατέβαλλον πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἡ πορεία, ἀλλ' εἰς μάτην τὸ πρόσταγμα «ἐμπρὸς» ἀνεμιγνύετο εἰς τὰς κραυγὰς τῶν αἰχμαλώτων. Οἱ οὐδὲν λαβόντες ἠρνοῦντο νὰ προχωρήσωσιν. Ἐντὸς μικροῦ ἀξιωματικός τις ἔφιππος ἔφθασε, διατάττων νὰ ἀναγκάσωσι τοὺς αἰχμαλώτους νὰ βαδίσωσι. Τότε συνέβη σύγχυσις ἀπερίγραπτος καὶ φρικώδης. Ἀφ' ἑνὸς μὲν στρατιῶται ἔνοπλοι ὑπακούοντες εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των ὠθοῦσιν, ἀνατρέπουσι, καὶ τύπτουσι ἐπανειλημμένως δυστυχεῖς αἰχμαλώτους, ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ πόνου καὶ τῆς πείνης ἐξηντλημένους, οὐδὲν δὲ πράξαντας ἔγκλημα, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τύχης προδοθέντας· οἱ μὲν λέγουσιν «ἐμπρὸς, ἐμπρός!», οἱ δὲ ἐπαναλαμβάνουσι «Πεινῶ! πεινῶ»! Εἶναι δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνδρῶν τούτων εὐγενεῖς νέοι ἁρπαγέντες ἐκ τῆς οἰκογενείας αὐτῶν ὑπὸ τῆς μάστιγος τοῦ πολέμου, οἵτινες οὐδέποτε ἤθελον ὑποπέσει εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς ταπεινώσεως οὐδ' ὑποστῆ τοιαῦτα δεινά, ἐὰν νόμος ἄδικος, ἀνηλεής, ἀπάνθρωπος, δὲν ἥρπαζεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἑστίας των ὅπως ὑποχρεώσῃ αὐτοὺς νὰ γείνωσι στρατιῶται. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἡμετέραν διήγησιν. Εἷς τῶν στρατιωτῶν τῆς συνοδίας αἰτιώμενος ἐμὲ διὰ τὴν συμβαίνουσαν ἀταξίαν, ἐγείρει τὸ ὅπλον του πρὸς τὸν ἐξώστην ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵσταμαι, καὶ σκοπεύων μὲ ἀπειλεῖ νὰ πυροβολήσῃ, ἐὰν δὲν ἀποσυρθῶ. Ὀπισθοδρομήσας κατὰ δύω βήματα λαμβάνω τὸ κενὸν σχεδὸν κάνιστρον καὶ κενώνω αὐτὸ ταχέως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὑποκάτω συνωθουμένου πλήθους, εἶτα δὲ μεταβαίνω ἐσπευσμένως εἰς παράθυρόν τι τοῦ ἰσογείου, εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ κτιρίου, ἔνθα εὑρίσκετο ἤδη ὁ φίλος μου.

Ἑκατὸν περίπου ἄρτοι ἔμενον εἰσέτι πρὸς διανομήν. Ῥίπτομεν αὐτοὺς ἕνα πρὸς ἕνα διὰ τῶν κιγκλίδων τοῦ παραθύρου. Δὲν βλέπω τὰ ἐν τῇ ἀγυιᾷ συμβαίνοντα, ἀλλ' ἀκούω φρικώδεις κραυγὰς καὶ διακρίνω τὸν κρότον τῶν τυπτόντων κοπάνων (κοντακίων), καὶ ἀκούω τοὺς αἰχμαλώτους συνωθουμένους, πίπτοντας καὶ καταπατῶντας ἀλλήλους. Ἐντὸς μικροῦ πλεῖστοι στρατιῶται τῆς συνοδίας ἔρχονται ὑπὸ τὸ παράθυρον καὶ διευθύνουσι πρὸς ἡμᾶς τὰς λόγχας των. Ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ διανείμωμεν εἰς τοὺς πεινῶντας ὅλους τοὺς ἄρτους, ἐξακολουθοῦμεν ῥίπτοντες αὐτοὺς χωρὶς νὰ δίδωμεν προσοχὴν εἰς τὰ ἀπειλοῦντα ἡμᾶς ὅπλα. Δολοφόνος σίδηρος ἐγγίζει τὸ στῆθος τοῦ φίλου μου· οὐχ ἧττον, κρυπτόμενοι ὄπισθεν τοῦ παραθύρου, ῥίπτομεν τὸν ἄρτον. Ἡ ἐκ Namur Κα Β . . . ἥτις εὑρίσκεται πλησίον ἡμῶν, μᾶς παρακαλεῖ ν' ἀποσυρθῶμεν.

«Θὰ σᾶς φονεύσουν», ἀναφωνεῖ ἔντρομος. «Θὰ τοὺς δώσωμεν ὅλον τὸν ἄρτον», λέγομεν ἡμεῖς ἔξω ἑαυτῶν. Τῷ ὄντι, οἱ ἄρτοι ὅλοι ῥίπτονται ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, τινὲς αὐτῶν κρέμανται μεταξὺ τῶν λογχῶν τῶν πρὸς τὸ παράθυρον διευθυνομένων. Τέλος ἡ ἡμετέρα προμήθεια ἐξαντλεῖται καὶ τότε ἀποσυρόμεθα.

Πέντε Βαυαροὶ στρατιῶται ἔμειναν ἐκεῖ φρουροῦντες, μέχρις οὗ ἀπῆλθεν ἅπασα ἡ συνοδία. Οὕτω δ' ἐτελείωσε τὸ θλιβερὸν τοῦτο ἐπεισόδιον.

**

ΟΙ ΠΥΡΓΙΤΑΙ ΕΝ ΝΕΑι ΥΟΡΚΗι

Παρ' ἡμῖν ὁ στρουθὸς, ὁ κοινῶς λεγόμενος σπουργίτης ὅ ἐστι πυργίτης, ἐξημεροῦται εὐκόλως, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς μεγάλας πόλεις, ὧν οἱ ὁδοὶ βρίθουσι πυργιτῶν ἀναζητούντων τροφήν.

Ὁ διάσημος Βοφφὼν γράφει που περί τινος πυργίτου, ὅστις τοσοῦτον εἶχεν ἐξημερωθῆ, ὥστε παρηκολούθει τὸν κύριόν του, στρατιώτην τινά, ὃν ἠδύνατο νὰ ἀναγνωρίζῃ μεταξὺ πάντων τῶν στρατιωτῶν ὅλου τοῦ συντάγματος. Παρακολουθεῖ δὲ τοὺς ἀνθρώπους οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγάπης ἀλλ' ἐξ ἁπλοῦ συμφέροντος, διότι εἰξεύρει ὅτι παρ' αὐτοῖς εὑρίσκει εὐκόλως τροφὴν ἄφθονον. Ἀνάγκη δὲ προφυλάξεών τινων πρὸς κατανίκησιν τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ἀπιστίας.

Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις οἱ πυργῖται εἶνε τὰ μάλιστα ὀχληροὶ ἕνεκα τῆς πολλῆς οἰκειότητος αὐτῶν. Ἐπικάθηνται μετὰ μεγίστης ἀδιακρισίας ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ τυχόντος ἀνθρώπου, καὶ ἁρπάζουσιν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν νηπίων τὸ πλακούντιον, ὅπερ ἐκεῖνα οὐδεμίαν ἔχουσιν ὄρεξιν νὰ δώσωσιν εἰς αὐτούς. Αἰτία δὲ τούτου εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχομένη εἰς τοὺς πυργίτας προστασία. Εἶνε δὲ ἀπηγορευμένον ῥητῶς τὸ συλλαμβάνειν αὐτοὺς ζῶντας, ζημιοῦται δὲ διὰ ζημίας πέντε δολλαρίων (25 φράγκων) πᾶς ὅστις φωραθῇ φονεύων πυργίτην.

Εἶνε δὲ ὁ πυργίτης μετανάστης, δὲν εἶνε Ἀμερικανός. Κατά τινα ἐποχὴν οὐ μακρὰν ἡμῶν ἀπέχουσαν σμήνη παντοίων ἐντόμων ἐπέδραμον τὴν χώραν ὅλην· τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ πληθὺς αὐτῶν, ὥστε ἀπεφάσισαν οἱ ἄνθρωποι νὰ καλέσωσιν ἐξ Εὐρώπης εἰς ἐπικουρίαν πτηνὰ ἐντομοβόρα. Ἐκ πάντων δὲ τῶν πτηνῶν τούτων μόνοι σχεδὸν οἱ πυργῖται ηὐτύχησαν νὰ παλαίσωσι κατὰ τοῦ δεινοῦ ψύχους τῶν χωρῶν ἐκείνων καὶ νὰ κλιματισθῶσι. Οἱ δὲ Ἀμερικανοὶ ὡς ἄνθρωποι πρακτικοὶ μετῆλθον πᾶν μέσον δυνάμενον νὰ καταστήσῃ εὐάρεστον τὴν διαμονὴν ἐν τῇ νέᾳ πατρίδι των, παρέχοντες αὐτοῖς ἐν καιρῷ καὶ τροφὴν καὶ κατοικίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου. Διὸ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις κήποις καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ἰδιωτικοῖς κτήμασι παντα-χοῦ *οἰκοδομοῦσιν* εἰς αὐτοὺς φωλεάς. Καὶ ὁ-

ποίας φωλεάς! Ἐπὶ τῶν μεγάλων κλάδων τῶν μεγάλων δένδρων βλέπεις κομψοτάτους οἰκίσκους, αὐτόχρημα στρατῶνας. Περὶ δὲ τῆς τροφῆς τὸ μὲν θέρος πορίζονται αὐτὴν εὐκόλως αὐτοὶ οἱ πυργῖται· ἀλλὰ τὸν χειμῶνα καὶ μάλιστα τὴν ἐποχὴν τῶν χιόνων καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ οἱ δημόσιοι φύλακες καθ' ἑκάστην πρωΐαν καθαρίζουσιν ἀπὸ τῆς χιόνος μέρη τινὰ ἐκ διαλειμμάτων, καὶ ἐπ' αὐτῶν σωρεύουσι ψῖχας ἄρτου, σπόρους, σταφίδας καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα λιχνεύματα.

Ἄ! ἐὰν οἱ εὐρωπαῖοι καὶ ἰδίως οἱ ἐν Ἑλλάδι ζῶντες δυστυχεῖς πυργῖται ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ἔννοιάν τινα τῆς τοιαύτης εὐημερίας καὶ ἀπολαύσεως, μετὰ πόσης προθυμίας θὰ μετηνάστευον ἐν σώματι εἰς Ἀμερικήν! Κυρία Σ*

Γνῶμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιοῦ.]

294.

Πάντοτε ἀγαπῶμεν τοὺς θαυμάζοντας ἡμᾶς· δὲν ἀγαπῶμεν ὅμως πάντοτε τοὺς θαυμαζομένους παρ' ἡμῶν.

295.

Σπανίως ὁ ἄνθρωπος γινώσκει ἅπαντα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ θελήματα.

296.

Δυσκόλως ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸν ὑπ' αὐτοῦ καταφρονούμενον· οὐχ ἧττον ὅμως δύσκολον εἶναι νὰ ἀγαπήσῃ τις τὸν ἐξόχως ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενον.

297.

Τοῦ σώματος οἱ χυμοὶ συνήθη καὶ κανονικὴν ἔχουσι ῥοήν, κινοῦσαν καὶ στρέφουσαν ἀδήλως τὴν τοῦ ἀνθρώπου θέλησιν. Ῥέουσι δὲ ὁμοθυμηδὸν καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἐπικρατοῦσιν ἐν ἡμῖν λεληθότως. Διὰ τοῦτο μεγάλως μετέχουσιν ὅλων τῶν τοῦ ἀνθρώπου πράξεων ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ.

298.

Ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν πλείστων ἀνθρώπων κεκρυμμένη εἶναι ἐπιθυμία εὐεργεσιῶν ἀξίας μείζονος.

299.

Σχεδὸν ὅλοι ἀποσείομεν τὰς μικρὰς ὑποχρεώσεις, πολλοὺς δὲ ἔχουσι τοὺς εὐγνώμονας αἱ μετρίας ἀξίας εὐεργεσίαι, ἀλλὰ σχεδὸν οὐδεὶς ὑπάρχει μὴ ἀχαριστῶν, λόγου προκειμένου περὶ ὑποχρεώσεως μεγάλης.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Κυρία τις ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν πρώην συμμαθητρίας της, ἣν πρὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν εἶχεν ἰδεῖ, καὶ κατέλυσεν ἐπί τινας ἡμέρας.

Πρωΐαν τινὰ ἐν ᾧ ἡ ξενιζομένη κυρία ἐνίπτετο καὶ ἔπλυνε τοὺς ὀδόντας, ἔπειτα δὲ ἤρχιζε νὰ κτενίζῃ τὴν κόμην της, ἡ μικρὰ ἀνεψιὰ τῆς οἰκοδεσποίνης, πενταετὲς κοράσιον, ἀφ' οὗ ἐπί τινα ὥραν παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὴν κυρίαν, εἶπεν εἰς αὐτήν·

— Ἡ θεία μου δὲν κάμνει ὅπως σεῖς· ἐκείνη κρατεῖ τὰ 'δόντιά της εἰς τὸ χέρι της καὶ τὰ καθαρίζει. Ἔπειτα κρεμᾷ τὰ μαλλιά της ἀπὸ ἕνα καρφὶ καὶ τὰ κτενίζει. Καὶ εἶνε πολὺ εὐκολώτερον!...

***

Ἐν τινι ἁμάξῃ τοῦ σιδηροδρόμου.

Πρόσωπα τῆς σκηνῆς: Ἱερεύς, ναύτης. Ὁ ναύτης βλασφημεῖ φοβερά.

Ἱερεύς. Πρόσεχε, παιδί μου, μὴ βλασφημῇς διότι θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν κόλασιν.

Ναύτης. Ἔννοιά σου, παπᾶ μου. Ἔχω καὶ εἰσιτήριον ἐπιστροφῆς.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

*** Κατὰ τοὺς δουλικοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος ἡ φιλοπατρία εἶχεν ἀλλοίαν ἢ σήμερον σημασίαν. Σήμερον μὲν τὸ ὄνομα τοῦ φιλοπάτριδος δαψιλευόμεθα πρὸς πάντα τὸν νομίζοντα ὅτι εὐεργετεῖ τὴν πατρίδα καὶ μόνον ψιχία τινὰ δίδων τῶν πιπτόντων ἐκ τῆς πλουσίας τραπέζης αὐτοῦ, τότε δὲ φιλόπατρις ἐκαλεῖτο ὁ καὶ ὁλόκληρον τὸν ἄρτον ἀποσπῶν ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἰδίων τέκνων χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος. (Ν. Δραγούμης).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

*** Γερμανική τις ἐφημερὶς ἀναφέρει τὸ ἑξῆς ἀξιοτατον ἀνέκδοτον περὶ τοῦ Βίσμαρκ· Πρό τινων ἐτῶν ὁ Ῥούσσελ, ὁ γηραιὸς Ἄγγλος πολιτευόμενος, συνομιλῶν μετὰ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχικαγκελαρίου, εἶπε σὺν τοῖς ἄλλοις· « Φαντάζομαι ὑπὸ πόσων ὀχλῃρῶν θὰ περιστοιχίζεσθε καὶ πόσον καιρὸν θὰ δαπανᾶτε ἀνωφελῶς δεχόμενος ἐπισκέψεις. — Ὅσον δι' αὐτό, ἀπήντησεν ὁ Βίσμαρκ, εὗρον ἐν ἀξιόλογον μέσον, ὅπως ἀπαλλάσσωμαι. Ἅμα ὡς ἐπίσκεψίς τις παραταθῇ ὑπὲρ τὸ δέον, ἔρχεται ἡ σύζυγός μου καὶ ἐπὶ μιᾷ οἱαδήποτε προφάσει ἀπομακρύνει τὸν ὀχλῃρόν». Μόλις εἶχε προφέρει τὰς λέξεις ταύτας ὁ ἀρχικαγκελάριος καὶ ἰδοὺ ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ ἡ Κυρία Βίσμαρκ ἐμφανιζομένη λέγει· « Ὄθων, εἶναι καιρὸς νὰ πάρῃς τὸ ἰατρικόν σου»! Ὁ Βίσμαρκ ἔγεινε κατακόκκινος. Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Ῥούσσελ ἐγέλασε καὶ ἀνεχώρησεν ἄνευ μνησικακίας.

*** Πρό τινων ἡμερῶν ἐγένετο ἐν Νεαπόλει συνέλευσις ἰδεολόγων εἰρηνοφίλων ὑπὲρ τῆς καθόλου ἀφοπλίσεως. Τὰ μέλη αὐτῆς ἀπεφήνατο, ὅτι «αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης, ἐπόμεναι εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἀπαιτοῦντος νὰ διέπῃ τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν τὸ δίκαιον,

οὐχὶ ἡ διὰ τῶν ὅπλων βία, θὰ συμφωνήσωσι περὶ συγχρόνου τινὸς καὶ ἀναλόγου ἀφοπλίσεως». Τοὺς Ἰταλοὺς φιλανθρώπους σκώπτουσα μία τῶν ἐγκριτωτέρων ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, παρατηρεῖ τάδε· «Μονάρχαι καὶ ὑπουργοὶ δὲν διακυβεύουσι τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ἐθνῶν· καίπερ εἰθισμένοι ὄντες εἰς τοῦ πολέμου τὰς τέχνας, βιάζονται ὑπ' αὐτῶν τῶν λαῶν νὰ πολεμῶσιν. Ὁ Τσάρος, ὁ Γουλιέλμος, ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, ὁ Οὐμβέρτος, ὁ πρόεδρος Γρεβὺ δὲν ἐμποδίζουσι τοὺς μυριαρίθμους μαχητάς των νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ ἄροτρον καὶ τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς διατρέψωσιν, ἐὰν μὴ ἀπήτουν τοῦτο οἱ λαοί, οἱ καὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνων δαπάνας ἐπιψηφίζοντες. Τοὺς πολέμους, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἀποφασίζουσιν οἱ λαοί, οὐχὶ οἱ μονάρχαι, καὶ Ναπολέοντες ἂν ὑποτεθῶσιν οὗτοι. Οἱ ἀγαπῶντες λοιπὸν τὴν εἰρήνην δέον νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν διόρθωσιν τῆς κοινωνικῆς πυραμίδος ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν θεμελίων. Δέον νὰ πείσωσι τοὺς μὲν Ἰταλοὺς νὰ μὴ ἐποφθαλμιῶσιν εἰς Τυρολίδα καὶ Τεργέστην, τοὺς πανσλαβιστὰς νὰ ἐξημερώσωσι τοὺς ἑαυτοὺς ὁμοφύλους, τοὺς Γερμανοὺς νὰ λησμονήσωσι τὰς κατὰ Γάλλων νίκας των, τοὺς δὲ Γάλλους νὰ μὴ μνησικακῶσι κατὰ Γερμανῶν. Σήμερον ἔθνος ὅλον ἐξοπλίζεται, διότι αὐτὸ τὸ ἔθνος, οὐχὶ μόνος ὁ μάχιμος αὐτοῦ ἀρχηγός, ὀρέγεται τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ γείτονος, ἢ φοβεῖται μὴ ἀφαιρεθῇ τὰς ἑαυτοῦ. Τὸ ἐν Εὐρώπῃ βαρύτατον στρατιωτικὸν σύστημα εἶναι πιστὴ ἔκφρασις τοῦ φρονήματος τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Στρατὸς εὐρωπαϊκὸς εἶναι ὁλόκληρον ἔθνος ἐν ὅπλοις, διότι καὶ τοῦ ἔθνους τὸ πνεῦμα εἶναι καθωπλισμένον. Ἐὰν μὴ ἐξεπροσώπει θέλησιν ἐθνικήν, οὐδὲ ἐπὶ δωδεκάμηνον θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ· δι' αὐτὸ τοῦτο ὅμως εἶναι καὶ τὸ μέγιστον τῶν προσκομμάτων τῆς ἀφοπλίσεως. Ἐναντίον τοιούτου κακοῦ οὔτε δημοσθένειος εὐφράδεια ἰσχύει, οὔτε ἐπιχειρήματα φιλοσοφικά. Ἐν τούτοις ἀναμφισβήτητος ἀλήθεια διαμένει, ὅτι αἱ νῦν στρατιωτικαὶ δαπάναι εἶναι ὁ τυραννικώτατος τῶν φόρων. Οὐδὲν κράτος καθ' ἕκαστον εἶναι ὑπεύθυνον· θὰ ἡμάρτανε μάλιστα εἰς τοὺς ὑπηκόους του, ἐὰν μὴ ἐμιμεῖτο τὰ ἄλλα. Ἅπαντα ἀθρόα τοὐναντίον φαίνονται ὑπεύθυνα. Ὑπάρχουσι νοσήματα, καθ' ὧν ὀλίγον ἢ οὐδὲν ἰσχύουσι φάρμακα εἰδικά· ἡ μόνη τῆς θεραπείας ἐλπὶς ἔγκειται ἐν τῇ ἀναποδράστῳ καὶ συνεχεῖ δεινώσει αὐτῶν. Ἡ θεραπεία δὲ θὰ ἐπέλθῃ, ἀφ' οὗ τὰ ἔθνη, τέλεον ἐξαντληθέντα, διασώσωσιν εἰσέτι μικράν τινα δύναμιν βιωτικήν».

Ἐν Μαδρίτῃ ἀπεβίωσε κατ' αὐτὰς φονευθεὶς ὑπὸ θηριώδους ταύρου ὁ περιφημότατος τῶν ταυρομάχων Φρασκουέλος. Ὁ Φρασκουέλος ἦτο πλούσιος. Ἑκάστη ταυρομαχία ἀπέφερεν αὐτῷ 1500 φράγκα· ἐφόνευσε δὲ κατὰ τὸ μακρόν του στάδιον ὑπὲρ τοὺς 300 ταύρους. Ἡ δεξιότης του ἦν τόση, ὥστε πολλάκις, ἐνῷ τὸ θηρίον ὥρμα μαινόμενον κατ' αὐτοῦ, ἔθετε τὸν πόδα του μεταξὺ τῶν δύο κεράτων ἢ ἐνέπηγεν αὐτόθι ταινιοστόλιστα μικρὰ βέλη.

Ὁ πρώην Ἐμίρης τοῦ Ἀφγανιστὰν Σεὶρ Ἀλῆς, ἡττηθεὶς τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἀπολέσας τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Πετρούπολιν, ἐτελεύτησε δὲ καθ' ὁδὸν καὶ ἐτάφη ἔν τινι κήπῳ. Τὸν κῆπον τοῦτον ἠγόρασεν ὁ υἱός του Ἰακοὺβ-Χὰν καὶ προτίθεται ν' ἀνεγείρῃ αὐτόθι μεγαλοπρεπὲς μουσουλμανικὸν τέμενος, κατὰ πάντα ὅμοιον τῷ ἐν Μεδίνᾳ τεμένει, ἔνθα κεῖνται τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου προφήτου καὶ τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ θυγατρὸς Φατιμέ. Ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς σαρκοφάγου, ἥτις θὰ στηθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου, θὰ χαραχθῇ ἐν περσικῇ καὶ ἀφγανικῇ γλώσσῃ ὁ βίος του συνταχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰακοὺβ-Χάν. Τὸ μαυσωλεῖον θὰ φωτίζηται ὑπὸ 15 λυχνιῶν, ὧν ἑκάστη ἔσται δῶρον ἑνὸς τῶν τέκνων τοῦ Σεὶρ-Ἀλῆ· ἀνὰ πᾶσαν δὲ μεσημβρίαν θὰ διανέμηται, δαπάναις τοῦ Ἰακοὺβ-Χὰν, ἄρτος καὶ ἅλας εἰς τοὺς πτωχούς.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ναυπηγεῖται κατ' αὐτὰς θαλαμηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἀπαράμιλλος κατὰ τὸν πλοῦτον τοῦ ὑλικοῦ καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διασκευῆς. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὑψοῦνται δίστεγα τὰ δώματα τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Περὶξ ὑπάρχει στοὰ ἀπρόσιτος εἰς τὸν ἄνεμον καὶ τὰ κύματα καὶ χρησιμεύουσα ὡς τόπος περιδιαβάσεως. Τὸ ἑστιατόριον ἔχει μῆκος 65, πλάτος 35 καὶ ὕψος 12 ποδῶν· ἐξ ἴσου δὲ μεγάλη εἶναι ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς. Αἱ λοιπαὶ αἴθουσαι, τὸ σπουδαστήριον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ οἱ κοιτῶνες εἶναι θαύματα πολυτελείας. Αἱ κλίμακες εἶναι πλατεῖαι καὶ περίγλυφοι.

Ὁ βαθύπλουτος τραπεζίτης Βισσοφσχάϊμ ἀπεφάσισε ν' ἀνεγείρῃ ἰδίοις ἀναλώμασιν ἐν Νικαίᾳ ἀστεροσκοπεῖον. Ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται εἰς 1,500,000 φράγκων.

Εἰς Ἀναγνώστης

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Οἱ εἰς τὸ πάθημα τῶν χειμέτλων (χιονιστρῶν) καὶ σχασμάτων τοῦ δέρματος τῶν χειρῶν ὑποκείμενοι ὀφείλουσι πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν νὰ λαμβάνωσι τὰς ἀναγκαίας προφυλάξεις πολὺ πρὶν ἢ ἐνσκήψῃ τὸ δριμὺ ψῦχος, ὅτε πλέον οὐδαμῶς ὠφελοῦσι τὰ θεραπευτικὰ μέσα.

Προφυλακτικὸν δὲ ἐξαίρετον κατὰ τοῦ παθήματος εἶνε τὸ νὰ ἀλείφῃ τις, ὅταν κατακλίνεται, τὰς χεῖρας διὰ *πομμάδας* περιεχούσης καφουράν. Ἡ ἀλειφὴ αὕτη λειαίνουσα καὶ μαλακόνουσα τὸ δέρμα, προφυλάττει τὴν ἐπιδερμίδα ἀπὸ τὴν ξηρότητα ἐκείνην, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ἡ οὐκ ὀλίγους βασανίζουσα πάθησις αὕτη.

ΑΘΗΝΗΣΙ—ΤΥΠΟΙΣ ΚΟΡΙΝΝΗΣ, ΟΔΟΣ ΜΙΑΤΙΑΔΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΙΟΥ 15